

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII No. 42—43

24 OCTOMVRIE 1926

În acest număr: Lichidarea regionalismului în Ardeal de *Alexandru Hodoș*; Am fost o floare, poezie de *Ecaterina Pitiș*; Asemănări și chipuri: Eurazia; Teocrația după *Vladimir Soloviev* de *G. M. Ivanov*; Irinuța, amintiri de *Septimiu Popa*; Pe marginea vremii: Psihologia dragostei de astăzi de *N. Lupu-Kostaky*; Producția aurului și problema monetară a statului român de *Pompiliu Ciobanu*; Scrisori din Budapesta, Deputați germani în Budapesta, de *M. B. Rucăreanu*; Documente de patologie din timpul războiului de *Corneliu Codarcea*; Săptămâna politică: Amânarea Parlamentului de *J. Paleologu*; Săptămâna literară: Tragedia unui tragodist, Nibelungii și Gudruna în românește, Programul Teatrului Național din Craiova de *D. I. Cucu*; Insemnări: Întrunirile secțiilor Astreii, Nepregătirea guvernului, Sovietele și tratatul itoloromân, Pacea dela Gheorgheni etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 10

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Lichidarea regionalismului în Ardeal

Fuziunea național-țărănistă s'a decretat în congresele ambelor partide. Cupletul pertractărilor și-a lansat ultimul lui refren. Dintr'o sursă inepuizabilă de glume, la care ne-am răcorit câteodată și noi, ne-am pomenit că răsare o foarte grandilocventă întreprindere politică, pe frontispiciul căreia s'a înscris dela început, în chip de reclamă, dorința de a reforma cu desăvârșire existența noastră constituțională.

Teatrul de vară al comicalui Tănase dela Cărbuș pierde, astfel, un prețios subiect pentru revistele sale de actualitate, iar demagogia română câștigă o organizație unitară, pe toată suprafața țării, pe care n'o avea până acum.

Toate condițiile fuziunii s'au însărcinat să ne arate, că avem de a face, într'adevăr, cu o capitulare a regionalismului ardelean, atât de șovăelnic și atât de nenorocos, în fața mișcării țărăniste din vechiul Regat. Dl C. Argetoianu, care și-a mărturisit cu această ocazie, încă odată, preferințele sale sincere pentru oligarhie, a avut dreptate. Atât superioritatea numerică, dar mai ales supremația doctrinară a țărăniștilor a fost asigurată în noua grupare de stânga a politicei românești.

Dl Iuliu Maniu s'a înfățișat, la întâlnirea dela 10 Octombrie, singur-singurel: fără partid dincolo de Predeal, anatemitat de dl N. Iorga, părăsit de dl C. Argetoianu. Din pricina aceasta, a fost nevoit să lase conducerea tuturor organizațiilor noului partid din vechiul Regat, Bucovina și Basarabia pe mâna țărăniștilor. Rezervându-și pentru sine numai provizoria prezidenție de un an a partidului, și mulțumindu-se consolarea, că prietenii săi din Ardeal nu l'au părăsit încă, dl Iuliu Maniu a devenit prizonierul oricărui congres național-țărănist, în sânul căruia, atâta vreme cât Ardealul nu va număra decât a treia parte

din județele țării întregi, reprezentanții răposatului comitet de o sută dela Cluj nu vor reuși să determine nicio hotărâre importantă.

Dacă ni se permite să judecăm cu obiectivitate forțele cu care se înfățișează fiecare dintre cele grupări în proaspăta căsnicie, care mai are încă nevoie să fie cimentată, privind la destrămarea suferită cu acest prilej de partidul național, și constatând că tabăra țărăniștilor n'a suferit (cel puțin în vechiul Regat), nicio defecțiune serioasă, trebuie să ajungem la constatarea, că înrăurirea decisivă a rămas de partea acestora din urmă.

Dar, nu numai structura interioară a partidului național-țărănist dovedește adevărul acestei constatări. Acum când cunoaștem programul noului partid, care nu e acela al partidului național (căci partidul național nici n'a avut propriu zis un program), ci e identic cu programul partidului țărănesc publicat în 1922, nu mai avem niciun motiv de îndoială. Sunt în acest document politic, mărturisiri de credință și enunțări de proiecte reformatoare, cari nu numai că n'au putut să izvorească din concepția vreunui fruntaș al partidului național din Ardeal, dar ne silesc să ne întrebăm, cum vor fi acceptate de acești oameni, cari, dacă și-ar cunoaște interesele ar trebui să se împotrivească din toate puterile la realizarea lor. Cum va consimți, de pildă, dl Aurel Vlad să militeze pentru reducerea proprietăților rurale până la 100 hectare, când fostul ministru de Finanțe dela Orăștie e singurul ardelean, care a votat în Parlamentul din București împotriva reformei agrare? Și cum se va împăca, la rândul său, dl Cicio Pop, cu reducerea serviciului militar dela doi ani la un an, când nu e nicio taină, că fostul ministru de Război din Consiliul dirigent e un adversar convins al dezarmării? E evident pentru oricine, că hegemonia țărănistă nu va fi suportată de toți foștii membrii ai partidului național din Ardeal, cari s'au pomenit din senin făcând parte din cel mai extremist partid țărănist. Poate, că unii nici nu doreau altceva; totuș, e exclus ca noua directivă să primească adeziunea entuziastă a tuturor.

Atâta timp, cât partidul național din Ardeal n'a avut un program precis de revindicări sociale, și fiecare membru al său, așteptând o acțiune de colaborare cu partidele din vechiul Regat, avea libertatea de a profesa orice principii politice, se putea menține o solidaritate aparentă, care reprezenta o valoare combativă pur provincială. De îndată ce, acest așa zis partid național al Ardealului s'a supus unei diferențieri de orientare, trecând la marginea stângă a curentelor politice dela noi, fiecare se va simți în drept să-și ia libertatea de acțiune și să se alăture unui program mai potrivit cu interesele sale și cu felul în care crede că s'ar asigura mai bine consolidarea vieții noastre naționale.

Greșala a fost săvârșită la începutul începutului. Partidul național din Ardeal, atât cât a rămas sub conducerea dlui Iuliu Maniu, trudindu-se să se pună de acord cu noua geografie a țării, a căutat ce-i drept, în vechiul Regat tovarășia politică, absolut necesară existenței sale; dar lipsit fiind de o temelie doctrinară a cântărit valoarea legăturilor sale cu partidele din vechiul Regat în cumpăna unui folos imediat și palpabil. Năzuind să păstreze numai acea solidaritate pro-

vincială în mijlocul membrilor săi, — fără să-i pese dacă aceștia împărtășesc convingeri extremiste sau păreri reacționare, — partidul național din Ardeal nu și-a putut fixa niciodată preferința sa declarată pentru vreunul din curente de idei, cari, în chip firesc au început să-și taie drum în atmosfera înviorată de libertate a României întregite.

Astfel, partidul național din Ardeal s'a simțit bine, pe rând, alături de fiecare dintre exponenții diferitelor partide și grupări politice din vechiul Regat. Cu fiecare a stat de vorbă, cu fiecare s'a arătat gata să se înțeleagă, cu fiecare a dorit să colaboreze. Cu liberalii, pe vremea când dlui Ion I. Brătianu i se făcea o primire regească în Marele Sfat dela Sibiu; cu d. N. Iorga, pe care amicii dlui Iuliu Maniu l'au ales președinte al Camerei împotriva d-lui Vasile Goldiș; cu d. dr. N. Lupu, care a fost așezat ministru de Interne în guvernul dlui dr. Al. Vaida ca socialist „sui-generis“; cu d. Mihail Cantacuzino, cel mai mare latifundiar din Țara Românească; cu d. C. Argetoianu, omul pumnului în gură; și, în sfârșit, după ce ocolul a fost îndeplinit, acum în urmă, cu țărăniștii.

Târguindu-se cu toată lumea deopotrivă, fiind gata, în 1922, să guverneze în colaborare cu liberalii, și realizând o serie de fuziuni inofensive, partidul național din Ardeal, a păstrat o distanță egală față de toate partidele din vechiul Regat și a cultivat mereu posibilitatea de a se uni cu ori care din ele. Astăzi, această perspectivă îi e tăiată. A trecut Rubiconul. S'a desfăcut de tovărășiile încheiate în consensul tuturor, și s'a așezat pe baricadele țărăniștilor.

Avem dreptul să credem, că această legătură e definitivă? Putem anunța, într'un chenar de doliu, moartea pertractărilor?

Să răsfoim puțin trecutul pentru a putea descifra ceva din tainele viitorului. În cursul celor șase ani din urmă, partidul național, după îndelungate târgueli, a realizat o serie de fuziuni, proclamate cu aceeași însuflețire, ca și cea de astăzi. Fuziune cu partidul conservator democrat al regretatului Take Ionescu. Fuziune cu grupul de amici ai d-lui C. Argetoianu. Fuziune cu partidul naționalist al d-lui N. Iorga... Ce s'a ales din atâtea evenimente istorice, chemate să dea o nouă îndrumare trebilor publice de la noi? Câteva amintiri urâte, mărturisite reciproc, și o mare, mare pierdere de vreme. Astăzi, partidul național din Ardeal, căci pe cel din vechiul Regat l'a mântuit d. N. Iorga, se găsește în trista situație de a recunoaște, că a pierdut șase ani în zadarnice pipăiri, pentru a sfârși tot așa cum îi era dat să sfârșească. La ce i-au folosit sforțările pe cari le-a depus în acest răstimp, ca să se întindă și în vechiul Regat, păstrând, totuși, caracterul unui partid provincial? De ce a mai descălicat, cu atâtea încrezătoare nădejdi, pe malurile Dâmboviței, închipuindu-și că se înșală pe sine însuși?

Desnodământul n'a putut să fie evitat. Noi suntem dintre cei cari l'am prevăzut, pentru că am crezut tot timpul în evoluția normală a politicei în România întregită.

Iată, deci, că istoricul partid național, în sânul căruia fiecare avea toată libertatea de a-și făuri, după gustul său, un program de guvernământ, a făcut loc unui partid cu hotărâte țeluri, cu intenții

bine conturate, care are menirea să îngroaşe rândurile ţărănismului de pe toată suprafaţa României. În privinţa aceasta, lămurirea e bine venită. Noi am anunţat-o demult, fixând, în atâtea rânduri, adevărul, că Ard ealul nu se poate izola de luptele politice din restul ţării, ci va fi silit să renunţe la sterila solidaritate provincială, bună numai pentru satisfacerea câtorva inutile ambiţiuni.

Evenimentele ne-au dat dreptate. Partidul naţional s'a lichidat definitiv. D. Iuliu Maniu a apucat-o spre ţărănişti. Vom vedea, în curând, câţi îl vor lăsa, ca să treacă la liberali...

ALEXANDRU HODOŞ

Am fost o floare

*Eu fost-am poate 'n alte lumi o floare
Că toamna când mor florile mă doare
Și plânge trist în pieptul meu ceva:
E sufletul ce 'n primăveri cânta.
Eu port și-acum în ochi adeseori
Doi picuri mari de rouă sclipitori,
De rouă sfântă, caldă-alinătoare
Ce mi-au rămas de când eram o floare.
Și mi-a rămas un dor nostalgic, sfânt,
După grădini ce nu sunt pe pământ
Și-o dragoste adâncă pentru soare.*

ECATERINA PIȚIȘ

Asemănări și chipuri

Eurazia

E cea mai nouă concepție a cugetării ruse, despre fondul sufletesc al poporului rus și noua problemă națională. Din frământarea seculară și combativă a „occidentalștilor” și a „slavofililor” de a găsi expresia cea mai autentică a conținutului sufletesc al poporului rus, s'a ajuns „practic” la politică. Am avut dela Petru cel Mare și pâna la sălbaticul autocrat comunist de astăzi, regîme politice: reacția „naționalistă” a slavofililor care își găsi în viața politică a Rusiei expresia cea mai desăvârșită în personalitatea crudă și neîndurată a împăratului Nicolae I., cu acelaș echivalent în domeniul reacției „occidentaliste” a lui Lenin din timpul nostru. Fiindcă atât slavofili, cât și occidentalștii n'au pătruns — obiectiv — în posibilitățile de realizare culturală a sufletului național, au creiat doctrine politice foarte subiective, necontentit în luptă cu viața, ce nu știe alte forme decăt cele ce se impun inevitabil de forța însușirilor ancestrale, și au avut curajul să construiască imensitatea complexă a statului, pe ficțiuni necontrolate; zguduitoare e istoria modernă a poporului rus, crucificat pe ideologiile sociologice în afară de îndrumarea imperativului psihic al rasei. Din neputința de a se realiza pe propria sa sinteză psihoetică, poporul rus s'a manifestat în ipostaze mincinoase. N'a putut fi occidental — pentru că n'a putut covârși particularitățile sale etnice, însușindu-și altele, străine lui. Nu este popor asiatic, fiindcă aceleași însușiri îl apropie — și chiar îl înrudesce — cu Europa.

Se cere apoi o „măresinceritate și un erotism desăvârșit ca să-ți poți judeca propriul tău popor”. Fiindcă a lipsit aceasta sinceritate, poporul rus a fost înfățișat idilic de unii, cu misiuni culturale extraordinare. Maxim Gorchi începuse în tinerețe să-și divinizeze golani: concepția „demoteistă” în fond, un sentiment de adorare — a fost

Jansată de el. Alții admitând inferioritatea lui de multe feluri, lipsiră pe acest popor de orice misiune, nu numai internațională, etern-culturală, mistic-creștină, dar și de misiunea impusă de soartă oricărui popor, pentru maximala sa afirmare culturală în granițele uneia și aceleiași vieți etnice. Astfel se ajunse la degradarea lui teoretică, pentru ca să fie tratat ca animal.

Nu asta era calea. Trebuia să se găsească alta ca să se ajungă la desfundarea energiilor sufletești, al căror rezultat în viață dă realitatea naționalismului maximal, în proiecțiile lui superioare și eterne.

Pentru că Rusia este țara cea mai orientală — vorbind geograficește — din Europa, și cea mai occidentală din Asia, prezintă particularități cu totul proprii ei, și mai ales fiindcă istoria poporului rus s'a înfăptuit neconținut sub frământarea ideilor occidentaliste și turburate de moravuri asiaticе — jugul tatar a durat trei sute de ani, — cu necesitate admiți ca fondul lui sufletesc să se fi alterat cât de puțin. Examinând caracterul poporului rus, observi *contopirea a două însușiri*, cari, pare-se, niciodată nu s'ar fi putut alătura și contopi. E moale, pasiv și înecat în bunătate, o bunătate care-l face prost și o prostie care-l ridică până la sfințenie, după expresia lui Gogol. Dar în acelaș timp e elemental-răsculat, neînfrânat, grosier. Din cea d'întâia particularitate a lui se vede cât e de slav; din a doua — ajungi să descoperi elementele turanice, tatare, asiatice, care i-au turburat contemplativitatea primitivă. Ce ar fi putut eși din acest amestec? O sensibilitate anarhică. În dependență de precumpănirea unora sau a celorlalte elemente, sensibilitatea rusească este sau un avânt cotropitor — Bacunin, sau o pașnică melancolie, un dor de bine, nelămurit, o revărsare a minții în lumea viziunilor umanitariste : Crapotchin, Tolstoi. O melancolie socială sau o răzvrătire din adâncuri, un raptus melancholicus. Când un dionisianism turbat, când un pasivism visător, neopunându-se violențelor și răului. Deaceia și sensibilitatea religioasă a poporului rus e neconținut inegală: sau setea de a sorbi pe Dumnezeu, de a se umple de dumnezeesc, sau furia de a se prosterna înaintea lui Satana.

În dureroasa lui zbatere — cu inima, cu toată viața sa — poporului rus i s'a oferit concenții și ideologii. El este chemat — i se zicea — să înfăptuiască pe Hristos, deși propăvăduitorii știau că avântul lui se va stinge într'o neașteptată pornire contrarie. El este chemat să răstignească din nou pe Hristos — ziceau alții — și deasupra mormântului Lui să cânte sarabanda internaționalistă, realizând ateismul marxismului contimporan; dar și acești propăvăduitori uitau că poporul rus nu-și poate deslipi fața de fața lui Hristos, alături de care găsește odihnă sufletească și puțința de a se înduioșa.

A fost un popor adement de proprii săi fii. Idealizând primitivitatea lui dinamică și reprezentanța sa orientalistă, Ciaadaev scria astfel despre poporul său. Și Ciaadaev era filozof, cu doruri apusene, dar atât de rus, atât de neînțeles!

„Lumea a fost în totdeauna împărțită în două: în Orient și Occident. Aceasta nu e numai o împărțire geografică... ci sunt două prin-

ciilor care răspund a două forțe dinamice a naturii, două idei care îmbrățișează întreaga economie a genului uman. Concentrându-se, retrăgându-se, întărindu-se în el însuși, spiritul uman se construia în Orient; răspândindu-se în afară, strălucind în toate direcțiunile, lupțând împotriva tuturor obstacolelor, el se desvolta în Occident. Societatea se constituia natural pe aceste baze primitive. În Orient, gândirea retrasă în sine, refugiata în repaos, ascunsă în pustietate, lăsa ca puterea socială să devină stăpână a tuturor bunurilor pe pământ; în Occident, ideea, proiectându-se pretutindeni, îmbrățișând toate fericirile, creia puterea pe principiul dreptului. Orientul veni cel d'întăiu și revărsă pe pământ valuri de lumină, din sânul meditațiunii sale solitare“...

Mai concret, Dostoevski lămurea: „caracterul rușilor diferă într-o măsură atât de mare de toate celelalte națiuni europene, încât vecinii lui sunt în neputință de a-l înțelege“. „Rusia e o țară care nu seamănă întru nimic cu Europa... Cum vreți ca Rusia să se pasioneze pentru o civilizație pe care n'a creiat-o?“.

Iar ceilalți, occidentalii, care îl înșelau cu Marx și cu diferite universalizme, l'au adus — peste revoluția posibilă — la tirania celei mai străine rătăciri.

Occident, revoluția, bolșevism, comunism, sovietism, internaționala, haos, durere și disperare — în fața acestei realități, trecătoare dar cu rani sângeroase pentru popor — se înalță, cu energia de a lumina, cu curajul de a spune, cu voința de a începe afirmarea — cugetarea euroaziștilor ruși.

* * *

Eurazianismul, spune Florovschi se caracterizează dela început printr'o tendință: a nu fi politică, această trăsătură negativă, se observă în clipa în care pătrunzi sensul atâtor articole din cartea apărută de curând: „Despre Eurazianism“. Punctul de plecare, din care se desfășoară sistemul acesta de cugetare și de afirmări e „preponderența culturii asupra societății“, mai clar, asupra politicii sociale. Pretutindeni în Europa, dar mai ales în Rusia, fie în cea geografică, fie în cea emigrantă, se face abuz de politică, ca în zilele „mișcării de eliberare“, a marilor reforme, și i se rezervă o sferă atât de mare, încât în afară de ea nimic nu e rațional, posibil, realizabil și acceptabil. Astăzi politica e o ademenire cu atât mai primejdioasă, cu cât la suprafața cugetării de după războiu au eșit postulate cu desăvârșire anti-politice, dar de care depinde normalizarea sufletului nostru. Psihologia intelectualității ruse continuă, — după afirmarea euroaziștilor, — de a fi stăpânită de nihilism“. („Nu ne conducem în virtutea a ceiace noi considerăm util. În timpurile noastre, ceiace este mai util e negarea și noi negăm — vorbește nihilistul Bazarov din romanul lui Turgheniev „Părinți și copii“. Acest nihilism provoacă o slăbire a credinței în legitimitatea și valabilitatea creațiunii culturale. Valorile rămân pervertite și celace se numește „cultură“ capătă un loc subordonat atât în ideologia „albă“ adică antibolșevică, precum și cea „roșie,“ antiburgheză. Rezultatele acestor

falșe concepții despre cultură sunt primejdioase, din punct de vedere al calităților lor, ca în toate timpurile când politica a sugrumat cultura; astăzi ele sunt distrugătoare. Odinioară au existat forme de cultură, întotdeauna gata să fie puse la dispoziția sufletelor eșite dintr'o catastrofă, întotdeauna gata să servească de stimulente pentru reînolrea și continuarea vieții culturale — astăzi formele s'au distrus. Cu ce am rămas, cei conștienți de propria noastră față psihonațională după marea catastrofă în care formele de cultură au pierit? Am rămas cu voința pentru cultură — suprema creațiune a duhului — și dacă această voință va fi slăbită de răutățile politice ale zilei, se va întinde în nou pustiu lăuntric și pieirea sufletească. Nu se poate tăgădui această senzație a voinței de cultură. De acela mai ales la Ruși — cari au pierdut orice formă a culturii tradiționale în marea revoluție, volatilizând elementul cultural, senzația acestei creșteri lăuntrice devine o busoală. Euroazianismul consideră reflexia culturalo-filozofică acum mult mai importantă pentru problema națională decât lupta curentă politică. Filozoful Florovschi, euroazianist, continuă: „Dacă problema restaurării economice și de Stat a Mării Rusii va îndepărta din centrul conștiinței noastre problema culturii rusești, va fi perdată pentru totdeauna nu numai întreprinderea „albă“ (mișcarea constituționalistă) dar sălbătăcirea definitivă va deveni o chestiune de timp. Patriotismul „formal“ e lucrul cel mai ușor dar și cel mai steril din toate: sub steagul tricolor poți muri cu glorie, te poți încununa cu cununa mucenicească, nu poți însă învinge, atât timp cât patriotismul formal rămâne numai o afirmare a puterii Statului. Trebuie biruința prin cultură, sau: numai victoria culturii este biruința unică și autentică.

Această problemă — a biruinței prin cultură — nu exclude necesitatea luptei cu bolșevismul rusesc. Pentru euroazianiști „împăcarea“ cu realitatea de azi a Rusiei este inadmisibilă fiindcă, preface problema rusă numai în problemă politică. A presupune că lichidarea bolșevismului și a regimului sovietic rezolvă problema dezastrului rusesc — dezastru de mai multe feluri, — sau a te lupta cu bolșevism cu orice preț, „fără să știi pentru ce te lupti“, înseamnă, după euroazianiști — a nu covârși bolșevismul în esența lui. Trebuie un plan de reconstrucție, trebuie o formulă de împăcare a contrarietăților intim-sufletești, fiindcă această revoluție a scos la iveală complexitatea contradicțiilor istorice ale vieții rusești, și nu înseamnă a simplifica această complexitate numai printr'o năzuință spre ordinea externă, politico-socială. Bolșevismul este după concepția euroazianistă o „pervertire culturală“, și trebuie distrusă această pervertire, dar nu cu tactica revoluției externe. E cea mai periculoasă dintre utopii.

„Iată pentru ce, spune Florovschi, pentru așteptata înviere viitoare a poporului rus e necesară acum mai mult ca oricând, propăvăduirea responsabilității personale, chemarea spre cunoașterea creatoare a problemelor vieții, spre renașterea internă“. Pe această bază de iluminare internă stă fondul adânc al concepției euroazianiste. Nu se pot vâri problemele culturii — și renașterea individuală e primul pas spre auto-culturalizare adevărată — în tiparele tacticei politice... „Sau ne vom

renaște în cultură și ne vom înălța în duh, sau Rusia e pierdută.“ Alt naționalism mai universal-omenesc, mai etern-durabil, și mai adânc-creator decât naționalismul înălțat pe duh și pe cultură, intelectualitatea rusă n'a putut până acum concepe.

„Naționalismul este creator, este tragism. Exclue dogmatismul, întemeindu-se pe criticism. Această antiteză se reduce la ant teza între idila antică și tragedie. Idila e, de pildă, Teodiceea lui Leibnitz, care-ți dă încredințarea că lumea aceasta creată de Dumnezeu e cea mai frumoasă dintre lumi; e sentimentalismul lăcrimos al poezilor romantici că „ceiace inima dorește se va înfăptui“, fiindcă nu poate fi zadarnică vîsarea poetului. O asemenea stare idilică a sufletului slăbește individualitatea, reduce valabilitatea personalității. „Creator poate fi numai tragicul“. Fiindcă numai tragicul vede ant'nomiile și nu astupă cu raționamente împletite beznele deschise. Tragicul ascultă glasurile lăuntrice și întrezăririle intuiției sale morale; numai el are conștiința responsabilității integrale neîmpărțită cu nimeni, neîmpărțită cu nimeni, se luptă activ și creator pentru idealurile sale — împotriva curentului“.

Euroazianistul este, prin urmare, noul naționalist rus. El are o sfințenie, a sa, căreia se închină și nu caută just ficarea sa, în rațiune și în experiența vieții. Sfințenia lui e renașterea culturii, nu numai în forma unui vis, unei dorinți, unei doctrine, sau al unui sistem de pedagogie; ci ca eroism pur și autentic. Numai în eroismul culturii e fericirea personală și naționalismul universal. Numai acest naționalism ridică popoarele trecute prin catastrofă numai eurozianismul apasă și alungă clocotirea amorfă a pornirilor primitivității.

Eurozianismul crede în puterea lui Dumnezeu și în puterea Binelui, înlăturând calculele. Între extremitățile optimismului îngâmfat și raționalist, și pesimismul decadent și neurastenic, stă opera adânc omenească — a tragismului — și aci „în această sferă se desface în fața personalității responsabile — problema creațiunii culturale, creațiunea Tăriei dumnezeiești.“

„Eurazia“ este implacabil atacată de cugetarea pur politică. Lupta împotriva bolșevismului, precum și multiplele sisteme de a reinălța Rusia actuală la starea Rusiei istorice, sunt concepte de adversarii concepției eurozianice, ca politice. Chiar formula de prezentare a eurazianismului — de a nu fi în nici un caz politică, ci a fi o renaștere culturală, este socotită de adversarii o absurditate, dacă nu se încadrează în poligoanele frânte ale politicianismului. Ca tragică, concepție eurazianică rămâne integrală și inatacabilă.

Teocrația după Vladimir Soloviev

Pentru a cunoaște starea teocratică a unui anumit popor, e necesar să fie definit conținutul teocrației. După Vladimir Soloviev el e următorul.

Până când Dumnezeu nu va fi în toți, până când orice fapt omenească nu va fi un lăcaș al Dumnezeirii, până atunci guvernarea divină a umanității cere organe speciale și traducători ai acțiunii Sale în omenire.

După aceia, guvernarea Divină trebuie să se întindă asupra întregii vieți omenești și nu se poate limita la o singură regiune particulară a acestei vieți; de aceia și organele guvernării Divine trebuie să se găsească nu numai în sfera exclusiv religioasă, ci de asemenea în cea politică și socială. Sfera religioasă are, propriu zis, al său organ teocratic pe preot (sau mai de grabă pe arhiereu, deoarece preotul nu există fără cel ce-l sfințește); sfera politică își are organul teocratic în persoana țarului, ca uns al lui Dumnezeu; înfârșit, sfera socială are organul său teocratic în persoana profetului, adică în persoana propovăduitorului liber, și al învățătorului. Fiecare din acești trei reprezentanți ai teocrației își are sfera sa de acțiune independentă, dar după caracterul însuși al acestor sfere, ei se găsesc într'o reciprocitate stabilită una față de alta. Preotul îndreaptă, țarul administrează, profetul corijează. În ordinea guvernării Divine, preoțimii îi aparține autoritatea bazată pe tradiție, țarul posedă puterea, întărită prin lege, profetul se folosește de libertatea inițiativei personale.

Plenitudinea principiului teocratic cere desvoltarea egală și împreună a acestor trei instrumente ale guvernării Divine.

Dacă vom arunca o privire asupra teocrației iudaice (a vechiului Testament), lesne vom vedea că deși ea avea preoțime (din timpul lui Aaron) și împărăție (din timpul lui Saul), totuși aceste două slujiri, și cea preoțească și cea împărătească, erau acoperite și înourate de slujirea profetică. Cel mai mare reprezentant al poporului evreu a fost nu primul preot Aaron, ci profetul Moise, și dacă mai târziu David a ocupat un loc atât de înalt în scarta teocrației evreiești, asta fiindcă el era nu numai împărat, ci și prooroc. În orice caz, e remarcabil că după cum proorocul Moise instituie preoția, tot astfel Samuil instituie împărăția și unge pe cei dintâi împărați. Evident, că la evrei slujirea proorocească era izvor al puterii împărătești și preoțești. Din cei trei împărați al statului evreesc nedivizat, cel dintâiu Saul, cu toată bărbăția sa, și al treilea Solomon, cu toată înțelepciunea sa, s'au arătat reprezentanți nevrednici ai împărăției teocratice. În timpul chiar al lui Solomon se descopere decăderea morală a împărăției acesteia (închinarea la idoli), iar cu împărțirea în două în timpul fiului lui Solomon, ea își pierde și strălucirea sa externă și puterea: pentru statul divizat în două, subjugarea de către streini devenise numai o chestiune de timp. În felul acesta, s'a îndreptățit concepția profetului Samuil, care odinioară consimțise cu atâta neplăcere la instituirea puterii împărătești în Israel. El avea dreptate, dar nu fiindcă puterea împărătească era superfluă poporului evreu, (dimpotrivă, ea îi era trebuincioasă), dar omul lui Dumnezeu, cunoscându-și bine poporul, a prevăzut că principiul imperial nu se va altoi în Israel și cu realizarea lui imperfectă se vor înmulți numai nenorocirile poporului.

Dupăcum instabilitatea puterii statului² s'a arătat păgubitoare existenței politice a evreimii, tot astfel și insuficienta dezvoltare a principiului pontifical a adus daune vieții religioase a evreilor. Preoțimea, adaptată la un singur gen de slujire sacerdotală, mărginită prin obligațiuni formale, nu a putut exercita asupra poporului o acțiune religioasă dătătoare de viață: cu calitățile sale negative ea a facilitat mai de grabă acea cristalizare farisaico-talmudică a evreimii, care deși a păstrat în sine un sâmbure de adevăr, acest sâmbure a fost totuși închis într'o coajă prea aspră și compactă. De altfel această cristalizare s'a încheiat complet numai atunci, când în urma dispariției ultimelor semne ale principiului împărătesc a dispărut și preoția cu distrugerea celui de-al doilea templu, iar profetismul inspirat s'a transformat definitiv în rabinism raționalist și meticolos, punându-și tot sufletul în îndeplinirea testamentului părintesc: să ridice gard în jurul legii și acest gard a fost ridicat cu atâta sârguință, încât încurând din el a eșit un adevărat labirint, în care e greu chiar și evreilor să găsească calea vieții celei adevărate.

Din punctul nostru de vedere — spune Soloviev — destinele teocrației iudaice reprezintă înainte de toate acel rezultat instructiv, că cu toată marea bunătate, pe care poporul evreesc a primit-o de la Dumnezeu prin mijlocirea prorocilor săi, slujirea numai profetică nu a putut înlocui lipsa unei puteri de stat, unică și tare, pe deoparte, și pede alta lipsa unei preoții autoritare și active: prima din aceste lipsuri a zmuls de la evrei independența politică, a doua — a oprit dezvoltarea lor religioasă.

Creștinismul a apărut ca o lărgire și încarnare a teocrației iudaice nu numai prin acela că a introdus în ea noi elemente naționale, dar mai mult prin acela că el a ridicat și-a întărit principiile institutive ale teocrației însăși. Înainte de toate creștinismul a dat lumii o preoție adevărată după dreptul divin direct, independentă de ori ce slujire și instituire omenească. În iudaism, știm că, preoția a fost instituită la început prin mijlocire omenească, a prorocului lui Dumnezeu, Moise. În felul acesta, preoția iudaică se afla în dependență genetică de o altă slujire — cea profetică, care, singură în iudaism stătea în legătură directă cu Divinitatea. În creștinism, dimpotrivă, preoția inițială e reprezentată de persoana divină a lui Iisus Hristos. De la El, direct, au primit apostolii și'l au dat urmașilor lor prin hirotonie darul sfânt al preoției. Propriu zis, Hristos a fost și este unicul adevărat arhieru, dar până când biserica văzută are o existență separată pe pământ, e necesar să fie văzuți purtătorii preoției lui Hristos, cari preoțesc și mărturisesc nu în numele lor și nu din partea ori căruia nume pământesc, ci ca locușitori ai lui Hristos, prin puterea și harul Lui. Acestui lucru îi corespunde în ordinea vremelnică faptul că ierarhia bisericească existentă prin continuitate directă și neîntreruptă e legată cu Hristos fără orice mijlocire lăaturalnică.

Unitatea internă a ierarhiei bisericești depinde de origina ei divină, iar expresia văzută a acestei unități — spune Soloviev — în viața bisericii au fost sinoadele ecumenice și papa.

Alături cu acest element ierarhic, creștinismul a înălțat și elementul imperial al teocrației. Dezvoltarea acestui element a căzut pe seama Bizanțului, reprezentant al Răsăritului elinizat, care a atras la sine centrul imperiului roman. În împăratul ortodox al Romei celei noi toate elementele păgâne ale ideii imperiale au fost curățite și renașcute prin creștinism. Răsăritul a adus un chip, al său, de domn, ca stăpânitor suprem, ca autocrat nelimitat. Ellada a introdus ideea sa despre înmărat ca conducător înțelept, ca păstor al popoarelor, Roma a dat imaginea sa despre împărat, ca un întrupător al legii de stat, creștinismul a legat toate acestea cu misiunea supremă al împăratului dreptcredincios, ca al slujtorului de grație al adevăratei religii, ca al apărătorului și păzitorului intereselor ei pe pământ. Recunoscând în Hristos o deosebită demnitate imperială, religia noastră dă consacrarea supremă puterii statului și face pe împăratul creștin conducător cu totul independent, într'adevăr suprem. Ca uns al lui Dumnezeu, împăratul creștin, dombind din milostivirea lui Dumnezeu, e independent de samovolnicia poporului. Dar puterea împăratului creștin nelimitată de jos, e limitată de sus: fiind părinte și stăpân al poporului, împăratul creștin trebuie să fie fiu al Bisericii. Pe lângă asta, în ordinea vremelnică împărații ne fiind legați cu Hristos prin nici o succesiune reală, trebuie să-și primească consacrarea de la reprezentanții direcți ai puterii lui Hristos, de la arhiereii Bisericii, ceea ce se și petrece în acțiunea sfântă a ungerii și a încoronării. Aceasta nu dă ierarhiei bisericesti niciun fel de drepturi supreme în domeniul statului dar asta obligă pe împărat să fie fiu devotat al bisericii și slujitor credincios al lucrului Dumnezeesc; numai cu această condiție el are însemnătatea unui împărat creștin, unul din organele constitutive ale adevăratei teocrații. Acei împărați bizantini, care mai tare decât alții au exprimat această idee de împărat creștin și i-au rămas în principiu credincioși, indiferent de unele lipsuri în exercitarea puterii lor, au fost și în viață și după moarte mult onorați și glorificați de biserică. Astfel au fost Constantin cel Mare, Teodosie cel Mare, Iustinian. Acel respect pe care l-au avut din partea bisericii acești mari reprezentanți ai cesarismului, arată clar, că biserica prețuiește principiul împăratului creștin și că ea nu e indiferentă față de o formă sau de alta a guvernării, cum afirmă unii.

Dar ideea de împărat creștin cu toată însemnătatea ei este numai o parte a ideii teocratice, și dezvoltarea ei unilaterală în dauna celorlalte elemente teocratice, supremația ei asupra lor, ar putea aduce la urmări dăunătoare a lucrului Dumnezeesc pe pământ. Așa s'a și întâmplat în Bizanț. Majoritatea stăoânitorilor lui gândeau că aceea domnire supremă asupra poporului creștin, pe care ei au primit-o dela Hristos prin biserică, se întinde chiar și asupra credinței creștine și asupra bazelor vitale ale bisericii, că ei pot cu deplină putere să dicteze în locașul sfânt și în loc să subjească bisericii cu stăpânirea lor, să supună biserica domniei lor. De aici se trag marile nenorociri lumii creștine; de aici erezile patronate, iar câte odată chiar inventate de împărați (monotelitism, lupta împotriva icoanelor), de aici

s'au început desele prigoniri și demiteri ale episcopilor dreptcredincioși, precum și ilegalele instalări în locul lor a ereticilor și a celor ce caută să placă oamenilor; de aici și alte multe abuzuri ale puterii.

Dar abuzurile cezarismului bizantin au avut urmări și mai mari, — ele au pervertit însăși viața societății creștine în Răsărit. Într-o situație în care puterea spirituală în Bizanț, insuficient de independentă și tare, puterea împărătească nereținută din partea aceasta, s'a năpăstuit cu toată greutatea sa asupra vieții sociale, innăbușind în ea ori ce energică inițiativă personală, ori ce activitate independentă. Tot ce era puternic se refugia în mănăstiri, tot ce era slab se supunea samavolniciei grosiere. Despotismul se nutrea din slăbirea morală și naștea desfrâul social. Mântuirea sufletului era lăsată mănăstirilor, iar problema principală a vieții laice consta în a face pe placul împăratului și slugilor lui. Problema teocratică a creștinismului — crearea unei societăți drepte a suferit în Bizanț o prăbușire definitivă. — E adevărat că datorită părților bune ale caracterului bizantin — religiozitatea și fidelitatea față de tradiția bisericească, credința ortodoxă s'a menținut la Răsărit, dar aceste calități s'au arătat a fi insuficiente nu numai pentru crearea societății creștine, ci și pentru apărarea lumii ortodoxe de victorioasa năvală a musulmanismului. Victoria Islamului, aproape dasrădăcinând creștinismul în Azia și Africa, a fost înainte de toate o operă a forței brutale, dar în acelaș timp ea a avut și o oarecare justificare morală. Musulmanul, crezând în legea sa simplă și nu atât de religios-morală, o exercită conștiincios atât în viața personală, cât și în cea socială: el judecă procesele civile și penale pe baza Coranului, se luptă după porunca directă a Coranului, față de străini și de cei învinși se poartă iarăși conform prescripțiilor Coranului. În schimb, în viața socială a lumii creștine, Evanghelia nu a avut niciodată însemnătatea aceea pe care a ocupat-o Coranul în statul și în societatea musulmană. De aceea, dacă musulmanul se abandonează senzualității, el poate trăi în chipul acesta fără să-și strâmbe sufletul, așa e legea lui, — la ei toată lumea trăește așa; pe câtă vreme creștinul credincios cu voie sau fără voie trebuie să-și calce credința fiindcă societatea în mijlocul căreia trăește el, sa conduce puțin după legea creștină. În Bizanț, în ultimul timp, în urma direcțiunii exclusiv ascetice ale religiozității, dedublarea între credință și viață, între mântuirea personală a sufletului în activitatea socială, se poate spune că e ridicată la regulă constantă. Astfel, victoria musulmanilor a fost o dreaptă pedeapsă pentru Răsăritul creștin.

Ce privește Occidentul, acolo deși problema teocratică n'a fost niciodată uitată, realizarea ei practică a fost fără succes, însă datorită altor cauze, direct opuse.

Dacă în Bizanț cauza principală a tuturor relelor constă în exagerata covârșire a autocrației imperiale, în Occident, din potrivă, obstacolul radical al realizării teocratice a fost slăbirea și fracționarea puterii statului. Carol cel Mare a fost primul și ultimul adevărat, adică autentic împărat în Apus. După acest tipic reprezentant al monarhiei teocratice în Apus rămâne numai ideea „sfântul imperiu roman

al națiunii germane“, — în realitate dispăruse nu numai unitatea imperiului roman, dar și unitatea națiunii germane. Cu nimicirea auto-crației imperiale, Biserica occidentală își pierduse instrumentul principal pentru împlinirea problemei sale teocratice. Aceasta biserică, unită și concentrată în scaunul de la Roma, nu se temea de imperiul puternic al lui Carol cel Mare, ci din potrivă, se folosea de forța lui: imperiul slab și divizat s'a arătat papalității dăunător și primejdios. Rămânând în haosul feudal reprezentanți singuratici ai ordinei și ai intereselor generale, papii aveau în fața lor o mulțime fără căpătâiu și dezlănțuită, de violatori semisălbatici, față de cari autoritatea papală involuntar trebuia să capete caracterul puterii opresive. Cum episcopul roman era puterea unică, recunoscută în toată lumea europeană, el era nevoit să ia asupra sa și funcțiile puterii imperiale, care aparțineau regilor germani numai nominal. Prin aceasta, papii răsculau împotriva lor ura acelor oameni de stat pe jumătate sălbatici, pe cari trebuia să-i țină în frâu, dar mai ales provocau rivalitatea regilor germani, cari ne fiind în stare să păstreze raporturi bune cu vasalii lor direcți, stăruiau să realizeze recunoașterile lor imperiale pe seama papii și a orașelor italiene, ca să se recompenseze în Italia neapărată pentru slăbiciunea lor în Germania și în restul Europei. S'a aprins astfel acea tragică luptă între papalitate și Imperiul, care cu epilogul său în Franța a continuat 3 secole, dând lovitura de grație teocrației creștine. Mai întâiu, spectacolul acestei lupte între două puteri supreme producea o acțiune adânc — demoralizatoare asupra popoarelor creștine, submina în ochii lor autoritatea guvernării atât a Bisericii cât și a imperiului și prin aceasta pregătea terenul pentru mișcarea protestantă. Al doilea: aceasta luptă a istovit la urma urmelor forțele insuficiente ale imperiului german, așa că la sfârșitul evului mediu, în timpul împăraților Friedrich al III și Maximilian, puterea imperială ajunsese la nimicirea completă. În sfârșit — și asta e mai principal ca orice — aceasta nefericită luptă silea papalitatea să se îmbrace cu „greutatea putredă a armurilor pământești“, ceea ce a și fost cauza directă sau indirectă a multor abuzuri bisericesti, a multor greșeli ale puterii spirituale. Iar aceste abuzuri și greșeli au slujit de prilej și de justificare mișcării antibisericesti. În acelaș timp, puterea imperială adusă până la nimicire n'a mai putut — chiar în alianța de mai târziu cu papalitatea — să oprească aceasta mișcare revoluționară și să limiteze egoismul oamenilor de stat de mână a două, cari protejau transformările, găsind în ele un dublu folos pentru sine, de oarece protestantismul dădea în complecta lor dispoziție toate averile bisericesti și mănăstirești, dându-le în acelaș timp drepturi supreme în domeniul chiar al religiei, conform principiului: *cujus regio, ejus religio*, în vederea căruia mulți prinți germani introduceau cu forța protestantismul la ei. Ce pravește esența protestantismului, ea constă în abuzul de cel de al treilea principiu al teocrației creștine — principiul profeției sau al libertății spiritului individual în lucrurile religiei. Abuzul constă aici mai întâiu în faptul, că principiul profeției, adică al libertății inspirației personale, e recunoscut ca ocupând nu al treilea loc

adică nu sub condiția de a fi fidel celorlalte două principii ale teocrației, având situația de supremație a instituirii pozitive al lui Dumnezeu, ci se recunoaște ca întâiul principiu al împărăției lui Dumnezeu.

Mai departe Soloviev exprimă speranța că toți cei ce cred cu adevărat, vor fi proroci al lui Dumnezeu la sfârșitul vremurilor când va apare Biserica triumfătoare, când toți vor fi în acelaș timp împărați și preoți. Dar până atunci mai este mult iar a transforma sfârșitui în început e un lucru care nu promite nici un succes. In general, după Soloviev, teocrația are ca scop realizarea religiei (adică a legăturii lui Dumnezeu cu omul) în întreaga viață a popoarelor. Pentru rezolvirea cu succes a acestei probleme sunt necesare 3 condiții: 1. Independența totală a principiului religios în societate, fiindcă în acest principiu stă esența și interesul general al lucrului întreg, și dacă elementul religios ocupă în viața generală o situație subordonată sau dependente, teocrația nu are nici un senz; 2. Dezmembrarea normală a corpului social și ordine tare în guvernarea lui, fiindcă fără aceasta, religia nu are mijloace stabile și conforme cu scopurile sale de a exercita influența sa asupra vieții și să o dirijeze în senz teocratic; 3. Însfârșit acțiunea liberă și energică a forțelor individuale, fiindcă fără o astfel de activitate cea mai bună organizare a societății rămâne o formă goală.

G. M. IVANOV

Irinuța

— Amintiri —

Multe am uitat în viață și multe o să uit încă, până în clipa când o să trec peste râul Laethe. Pentru un singur ban atunci, Charon va șterge din sufletul meu toate urmele vieții pământești. Dar amintirea Irinuței n'o s'o șteargă nici el, chiar dacă i-ași da o comoară de aur. Ea a fost, care m'a împăcat cu micii copilași din Valea Lată.

În scurtă vreme ajunsesem să mă lubească toți oamenii din sat, bărbați, femei, tineri și bătrâni, cu aceeași iubire, cu care îi lubeam și eu. Dar, vreme de trei ani n'am ajuns să grăiesc măcar două-trei vorbe cu vre-un copilaș. Când întâlneam vre o ceată pe uliți, cercam să mă apropii de ei, să-i mângâiu și să-i întreb de una alta. Dar ei mă zăreau de departe și o luau la fugă, strigând cât îi ținea gura:

— Fugiți măi, că vine popa!

Când umblam cu Iordanul, după ce stropiam cu apă sfințită pe toți cei din casă, femeia casei se pleca sub pat și scotea la lumină zilei pe vre-un copilaș. Acoi îl târa la mine, ca să-l stropesc și pe el. Privindu-mă cu ochi grozav de speriați, copilașul, după ce îl stropiam se apuca să țione ca din gura șarpelui.

Pentru-ce, mă rog?

Pentru-că copilașii satului erau de convingerea că eu le taiu limba.

Când se îmbolnăvira vre-un copilaș, părinții lui mă cheamau să-i, citesc vre-o rugăciune. Cine știe, prins'au vre-odată rugăciunile de acest fel? În vreme ce eu citeam din molitvelnic, copilașul țipa sub patrafir de credeai că se prăpădește lumea.

Femeile satului aveau noroc cu mine. Când nu mai era nici-un chip să-și mulcomească copilașii, când nici vorba bună și nici nuiua nu mai era de vre-un folos, se apliceau la urechea lor și le spuneau în șoptite:

— Tăceți, că vine popa!
Și se făcea tăcere de mormânt.

* * *

Pe Irinuța am întâlnit-o într'o zi de toamnă. Se ducea cu tatăl său de mână pe uliță în sus.

Când m'a văzut, era s'o iea la fugă, dar tatăl său o ținu cu putere. Așa apoi, nu i-a rămas decât să se tragă după spatele lui.

— Bade loane, — îi zisei când m'am văzut în dreptul lor, nu te duci mâine la oraș?

— Tocmai mă duc, îmi răspunse el, iar eu, scosei din buzunar o bucată de hârtie și un creion. Aveam trebuință de ceva lucruri dela oraș și voiam să le însemn pe-o hârtie. Creionul însă nu era ascuțit, iar briceag, nu aveam. Mi-a dat el briceagul lui, iar eu ascuțindu-mi creionul am scris ce-aveam să scriu, am dat omului hârtia și bani pentru cumpărături, apoi, mi-am văzut de drum.

Nici nu făcui doi-trei pași și auzii glasul Irinuței.

— Tată, popa n'ale bliceag?

— N'are, îi răspunse tatăl său.

— Atunci, cu ce tale limba copiilor?

— Popa nu tale limba nimănu, — îi mai zise badea Ion. Popa e om bun...

De-acuma, Irinuța mă împrietenise cu copilașii satului. Ea le-a spus că eu n'am „bliceag“, și că sunt om bun. Dela o vreme alergau ei la mine, ca să-i mângăiu și să le spun povești. Veneau și la biserică, amestecându-se printre copiii de școală. Iar eu, din ușa altarului îi priveam fericit...

Numai femeilor nu le era pe plac această schimbare. Zadarnic strigau de-acum copilașilor:

— Tăceți, că vine popa...

Copilașii le tăiau vorba:

— Popa nu tale limba, că n'ale bliceag...

Și își continuau plânsul...

Se îmbolnăvise odată și Irinuța, iar eu, m'am dus să-i citesc și ei vre-o rugăciune. Ea mă privea cu încredere și zicea după mine fiecare cuvânt. Iar eu, simțeam că rugăciunea se ridică sus, sus, în înălțimi. După câteva zile s'a făcuț sănătoasă

Treceam odată pe lângă poarta lor. Uitându-mă în curte, văzui pe Irinuța la umbra unui dud. Cântă, de credeai că lumea toată e a ei.

Când am fost eu beteguță,
Na, na, na, na, na,
A venit popa la noi.
Na, na, na, na, na,
Dar eu nu m'am speriat,
Na, na, na, na, na,
Că eu nu-s așa de proastă,
Na, na, na, na, na,

Să mă speriu și de-un popă,
Na, na, na, na na,

Irinuța creștea și se întăria zi de zi. Când împlinise șapte ani, părinții au dat-o la școală. În școală era cea mai isteată și cea mai bună.

Pe la mijlocul postului mare am ales pe școlarii trecuți de opt ani pentru împărțășanie, dar pe ea, n'am ales-o. Atunci s'a supărat pe mine. Mă privea tristă, făcând eforturi să-și oprească potopul lacrimilor. Eu nu îndrăzneam s'o privesc în față. Mă temeam că o să citesc în ochii ei:

— Vezi, pe mine nu mă lași la împărțășanie... Măcar că... aș merita, poate. Eu te-am împăcat doar, cu copilașii satului...

Către seară a venit mamă-sa la noi. Cu multă sfială și după o lungă introducere, m'a rugat să las și pe Irinuța la împărțășanie.

Am lăsat-o și pe ea, și pe ceilalți copii de șapte ani. Pe aceștia de dragul ei.

Și, nu mi-a părut rău.

Chipul Domnului, de pe altar, îmi zâmbea de câteori vre-unul se apropia de păharul mântuirii. Îmi zâmbea, dar în strălucirea ochilor săi divini părea că citesc și mustrarea:

— Lăsați pe copii să vină la mine, și nu-i opriți pe ei...

În părul despletit, lăsat pe spate, al Irinuței, erau aninate cele mai frumoase flori de primăvară. După slujbă, m'a așteptat în ușa bisericii, ca să-mi mulțumească. Un strop din lacrimile ei, sfinte lacrimi de bucurie, mi-a picurat pe mână.

* * *

Și vedeți, a trebuit să mă mut din Valea Lată. Irinuța, când a auzit, a alergat plângând la mine și m'a rugat să-i împlinesc o ultimă dorință. Să-i spun ceasul plecării, ca să mă însoțească la gară.

A fost o dorință, pe care nu i-am împlinit-o. Mă temeam să nu mi-se rupă sufletul. Și-apoi, gândiam, o s'o revăd încurând... E mai bună bucuria revederii decât durerea despărțirii...

Dar, n'am mai revăzut-o.

Irinuța acum doarme, într'un mormânt cu trei cruci. Doarme din ceasul sfânt, când a văzut cum „răsare soarele românilor.”

A fost în ziua de 15 Aprilie 1919. Bubuiturile tunurilor ungu-rești alurgară pe toți locuitorii din Valea Lată în — lumea largă. Pe dealul de către apus unguirii făceau ultimele eforturi să împiedice înaintarea victorioasă a românilor.

Părinții Irinuței n'au fugit. Femeia era cu copil la sân și bolnavă. S'au lăsat în grija sorții.

— De ce bubuie tunurile, tată? — întreba Irinuța din când în când...

— Răsare soarele românilor, îi răspundea el, iar unguirii ar vrea să-i împiedice răsăritul... Voi, fiți numai cu răbdare.

După vreun ceas, tunurile încetară. Irinuța atunci își prinse pe cei doi frațiori mai mici de mână, și ieși cu ei în curte.

În momentul acela se cutremurară pereții casei. Vuietul înfricoșat al unui șrapnel îngheță răsuflarea celor din casă. Iar din curte se auziră trei vaiete scurte... Și se făcu apoi tăcere de mormânt. Trei frațiori zăceau întinși la pământ, aproape îmbrățișați. Razele de soare le luminau obrajii.

Peste un sfert de ceas a intrat oastea românească în sat. Pe Irinuța cu cei doi frațiori au îngropat-o cu paradă militară. Un mormânt cu trei cruci, a acoperit trei trupuri de viteji, cari cu un sfert de ceas mai de vreme s'au grăbit să vadă cum răsare soarele românilor.

* * *

Acestea mi le-a povestit badea Ion, lângă mormântul Irinuței, după vreun an, când mă nimerisem pe la Valea Lată. Câteva lacrimi vărsai și eu pe acest mormânt scump. Cum îl priviam în tăcere religioasă, mi-se păru de-odată că aud un cântec vesel, drăgălaș, ce venea tocmai din fundul lui...

— Când am fost eu beteguță,
Na na na na na,
A venit popa la noi,
Na na na na na.

— Așa-i, Irinuță! Și tu nu te-ai speriat. Dormi în pace!

SEPTIMIU POPA

Pe marginea vremii

Psihologia dragostei de astăzi¹⁾

Războiul, care a frământat lumea vreme de aproape zece ani de zile prin chinul și durerosul calvar a tuturor privațiunilor materiale și a tuturor dezolațiunilor sufletești, constituie de sigur una din revoluțiile cele mai adânci în viața politică, economică și socială a popoarelor felurite. El a transformat radical atât raporturile dintre indivizi și societate cât și relațiunile dintre indivizi. În vârtejul amețitor al cascadei de sânge cald și-au prăbușit nu numai tradiționalele așezăminte ale organizațiunilor de stat și sistemele meșteșugite ale ideologiilor burgheze, dar întreaga ierarhie a valorilor consfințite, somptuosul edificiu al muncii, al minții și al inimei omenești. Războiul a fost un reactiv puternic, pe care omenirea din ignoranță l'a întrebuițit cu ușurință și subț a cărui acțiune dizolvantă au prefăcut lucrurile ca și noțiunile, produsele mâinilor ca și produsele inteligenței și sufletului nostru. Oamenii cumpără și vând, înțeleg și suferă, văd și iubesc astăzi după războiul mondial cu totul altminterea decât semenii lor din anul 1914.

Este un bine sau este un rău, este un pas uriaș pe drumul progresului civilizator sau o cădere în barbarie, care dintre contemporanii acestei generații de tranziție ar putea-o hotărî cu toată obiectivitatea lipsită de patima a unei judecăți imparțiale! Fiecare prețuește și critică după măsuri arbitrare. Unii întorși spre un trecut atât de apropiat încă slăvesc rodnicia bogată a unor râuri, ce astăzi le apar de miere, de vin și de lapte, alții pironiți de hipnoza unui viitor fascinant profetizează înfăptuirea imperiului messiaric, cei mai mulți în sfârșit trăesc din viața de toate zilele, fără amintire dar și fără iluzii, nemuritori și senini ca Dumnezeuii în Olimpul grecesc. De aci visurile „revalorizatorii“ ale așa zișilor reacționari; utopiile „devalorizante“ ale așa zișilor revoluționari și superba indiferență a maselor, cari diriguite de înțelepciunea divină a instinctului de conservare,

¹⁾ Leopold Stern: *Psihologie de l'amour contemporain*, préfaces de Marcel Prévost et Paul Géraudi. Paris 1926.

simt că rostul existenței lor viitoare nu poate fi nici de partea aceloră cari ca domnul Vintilă Brătianu vor să urce leul nostru la legendara sa valoare antebelică, nici de partea aceloră cari ca domnul dr. Lupu vor să îl scază la o lițcaie și așteaptă în liniște ca procesul de „transvalorizare“ înfăptuindu-se să producă valori cu totul diferite.

Valorile se transformă și procesul transformărilor lor întrece cu mult cadrul strâmt al sistemelor rigide, cu care ne obișnuisem. Valoarea se schimbă nu numai după cum cred fanaticii „de-și revalorizării“ în linia verticală a speciei sale, dar se transvalorifică într’o largă linie orizontală, care preface întreagă liniștita suprafață a culturai omenești de până acuma, orânduită după regulile severe ale diviziunii muncii și a competenței specializate, într’un ocean tulbure și viscolit, în care valul înghețat pornit dela Polul Nord se întâlnește brusc și se îmbină cu valul ferbinte al zonelor equatoriale. Procesul de transvalorizare se întinde astfel înlăuntrul tuturor manifestațiilor inteligenței omenești, făcând nu numai din excelentul artist, care este d. I. Iancovescu, directorul Teatrului Fantasio din București, un protagonist al fostului partid țărănesc, dar din d. Aristide Blank un medicru autor dramatic. A făcut și din domnul Leopold Stern, director de bancă, autorul unui volum de aproape trei sute de pagini asupra „Psihologiei amorului contimporan“, volumul care scris în franțuzește și tipărit la Paris este fără îndoială merit să contribuie la cimentarea relațiilor noastre culturale cu Franța.

Dragostea, obiectele sale de preferință, criteriile sale de prețule, formele sale de manifestare, adică conținuturile acestui sentiment și extensivitatea și intensivitatea exteriorizării sale au fost și ele cuprinse, precum firesc, de uriașul proces de transvalorizare. Fără îndoială că amantul superb și amantele minunate de înainte de războiu, cari se complăceau în dantelarea cât mai rafinată și mai subtilă a sentimentului lor — adevărați artiști îndrăgostiți de arta pură — nu mai există, decât sub formele din ce în ce mai rare a unor anachronisme prăfuite. Spectatori mlrași a unei vieți, pe care nu o mai pricep, ei regăsesc doar în cronicile saint-simonienne a lui Marcel Proust mângaierea părului lor cărunț și a obrăzilor sbârciți. Și fac bine înțeles planuri fantastice de... revalorizare, fără să poată pricepe că valorile însași ale dragostei sunt pe cale să se schimbe, cu sau fără concursul lor.

Că se schimbă, aceasta este sigur. Cum se vor schimba, nu poate încă nimeni să o spună. Inzadar frumoasa doamnă Alexandra Kollontay, una din „emineptele rose ale Internaționalei a III-a“ a vrut în volumul său de nuvele să ne arete noile „căi ale iubirii. Dar, doamna Kollontay, este o personalitate politică și lucrarea ei prin urmare o operă de propagandă, tendențioasă, falsă și exasperantă ca toate operile de propagandă.

Domnul Leopold Stern aduce dimpotrivă prin meșteșugul său de director de bancă, garanția unui discernământ sever, precis și nepărtinitor. Om al cifrelor și al socotelilor minuțioase, el nu avea decât să noteze în diferitele registre și partizi operațiunile zilnice de debit și credit

a valorilor vechi și noi, cari se negociază la bursa dragostei, pentru a ne prezenta un tablou cât mai exact și mai interesant al procesului de transvalorizare pe tărâmul erotic. Opera sa ar fi constituit astfel nu numai o analiză interesantă pentru contemporanii săi, dar un document important pentru cercetătorul de mai târziu, care ar fi vrut să studieze origina și evoluția noilor valori sentimentale. Domnul Stern a preferat să facă beletristica vremelnică și să noteze experiențele pasionate ale unui bătrân amoret, escelentul sau amic Gaston d'Andremont, care din înălțimea duzinei de perne de puf, ce îi leagă probabil rematismele și din negurile vârstei sale, venerabile, povestește după Alexandru Dumas fiul, după Ed. Pailleron, după Pierre Louys, după frații Goncourt, după Pierre Loti și chiar după Chamford, Musset, Madame de Staël, Perrault și alții până la Molière și Rabelais istorioare de pe vremea când între ceasurile șase și șapte p. m. virtuțile burghezilor măritate se înecau într-o ceașcă de ceai sau într'un pahar de vin de porto. Opera domnului Stern lipsește complet de actualitate; este o evocare fără talent a unei lumi care nu mai există, o compilație inutilă de vulgare locuri comune și de arii răsufiate — la donna e mobile — cu cel mai bun caz un cod, după și în felul aceluia celebru al manierilor elegante, pentru îndrumarea „perfectului amoret” din strada Lipscași. Ascultă cititorule și învață, tu care știi deja că nasul să sufie în batistă și că peștele se mănâncă cu furculița, cum trebuie să procedezi după dl Gaston d'Avremont, alias Leopold Stern, pentru a cuceri pe ispitoarea nazuințelor tale virile.

Una din armele amorului este complimentul, linguşeala. Un compliment frumos spus este de cele mai multe ori cheia care deschide inima femeii celei mai încâpăținate. Spune unei femei, în momentul când se uită, îngrijorată și întrebătoare în oglindă, că este frumoasă, spune-o cu spirit (sic), cu un aer convins și îți vei crea un titlu la recunoștința sa și vei fi probabil răsplătit într-o bună zi. Spune unei femei care a trecut de mult vârsta primei tinereți că face impresia unei fete de optsprezece ani, spune unei fetițe de unsprezece ani că conversația ei este tot atât de atrăgătoare ca unei femei de douăzeci și ori și care va fi răspunsul ei cu voce tare, fi sigur că în sufletul său, îți rămâne recunoscătoare.

Complimentele, interesând vrâsta, sunt mai ales gustate de domnișoarele dela 15—17 ani și de femeile dela 35 de ani până... la moarte”.

Și mai departe:

„Văzând o femeie la teatru sau pe stradă, chiar dacă nu o cunoști, spune-i în treacăt că este delicioasă. Ea se va gândi la vorba care i-ai murmurat-o și surâsul cu care va adormi îți va aparține”.

Sau:

„Când ești la un bal spune tuturor femellor fără distincție: Doamnă, ești regina balului. Vei face tot atâtea fericite, căci fiecare din ele va pleca cu convingerea că era în adevăr regina serbării și te va proclama la rândul ei regele oamenilor de gust. Nu există femei

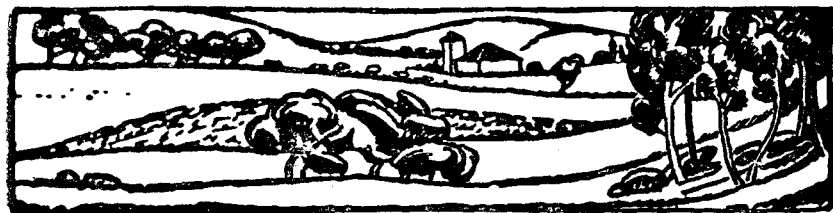
de cincizeci de ani care să nu fie gata să te creadă, dacă i-o spuși șiret la ureche, că are în surâsul ei ceva copilăresc“.

Și în felul acesta î-și revărsa dl Gaston d'Avremont prinosul înțelepciunii sale sentimentale pe calea lungă de 250 de pagini a volumului dlui Leopold Stern.

Nu lipsește bine înțeles nici nota moralizatoare — fetele care flirtează în loc să citească pe „Madame Bovary,“ — nici nota de o sensualitate vulgară a Don Juanului de mahala, care în drum își face declarația „de amor“ măsurând fără preget distanța dintre fotoliul adoratei sale și canapea. Cel mai original este fără îndolală ultimul capitol în care mătușa domnului d'Avremont, doamna Grace D. comunică nepotului ei în stilul și cu termenii unui contabil de bancă „bișnițul“ vieții sale sentimentale. D. Leopold Stern se regăsește de data aceasta în largul său.

Nu voi vorbi despre stilul și corectitudinea limbii întrebuințate de dl Stern și voi lăsa membrulul Academiei franceze, d-lui Marcel Prévost întreaga răspundere a „acestor pagini atât de adevărat franțuzești, iscălite de un scriitor, care nu este născut pe pământul Franței.“ Protestez însă ca Român împotriva acestei cărți, care ar putea să dea străinătății impresia că neamul românesc este o strănsură de băieți de prăvălie și de femei stupide, gata să-și piarză mințile după ghidușiiile d-lor d'Avremont et Cie. Cartea d-lui Leopold Stern nu este o operă românească și studiul, care ar vrea să fie, nu are ca bază documentară specificul sufletului românesc. Ea face parte alături de „Codul manierelor elegante“ sau de imaginile lui Hamlet, principele Danemarcei sau de „Ai, ai, ai“ celebra romanța spaniolă din acel miserabil amalgam de maculatură internațională, care pe de asupra patriilor și neamurilor felurite înfrățește prostia și vulgaritatea, la fel de masive la Paris ca și la București ca și la Tombuctu. Traducerea ei în românește o așteptăm în jargonul editurii Ignat Hertz.

N. LUPU KOSTAKY

Producția aurului și problema monetară a statului român

În situația economică și financiară în care se găsește acum statul român, se caută neconținut atât din partea guvernelor cât și din partea economiștilor mijloacele reale pentru consolidarea valutei românești.

Se discută zi de zi în presă și prin conferințe toate teoriile posibile și imposibile asupra chestiunilor de „stabilizare”, „revalorizare” și „devalorizare” a leului, fără ca aceste discuții teoretice să fi avut vreun ecou în viața noastră de stat și fără ca aceste discuții să fi ajuns la un program bine fixat și aoptat de factorii competenți din această țară.

În mijlocul acestor frământări politico-financiare și discuții sterile, guvernul actual a cerut dela diferiți experți precum și dela direcția generală a minelor să-și spună vederile și să precizeze măsurile care trebuiesc luate pentru consolidarea valutei. Din aceste memorii, puține sunt acelea care sunt izvorite din deplina cunoaștere a situației economice a țării noastre și bazate pe trebuințele reale ale poporului nostru. Memoriul direcțiunii generale a minelor din ministerul Industriei și Comerțului, recunoscând starea adevărată arată că oricare ar fi politica financiară a guvernului, fie că guvernul urmărește „stabilizarea” ori „revalorizarea” leului, nu se va putea realiza nimic dacă nu se ține seama de *exploatarea bunurilor miniere, de producția aurului* creiând un stoc metalic pentru garantarea volumului financiar. În special toată atenția trebuie îndreptată asupra *zăcămintelor de aur din Ardeal* propunând să se ia măsurile necesare pentru intensificarea producției acestui metal prețios.

Se impune acum întrebarea cari sunt acele măsuri necesare pentru intensificarea producției aurului din această țară și cari sunt măsurile definitive cari trebuiesc luate pentru salvarea producătorilor de aur sau așa numitelor „băieși” din Munții Apuseni? La aceasta întrebare nu avem nici precizări nici soluțiuni din partea nici unui economist, deoarece autorii memoriilor netrăind în mijlocul acestor băieși

nu cunosc trebuințele specifice a producătorilor de aur și necunoscând aceste trebuințe și neajunsuri a poporului nostru nu pot da soluțiuni satisfăcătoare din punctul de vedere al salvării minelor de aur și al intensificării producției de aur!

Până când în aceste memorii unii nu se gândesc la altceva decât la comercializări și naționalizări, în primăvara anului 1926 se găsește în țara aceasta un bărbat de stat cu adevărată inimă românească și desinteresat, care cercetează personal la fața locului minele de aur din Munții Apuseni, ia contact direct cu producătorii de aur a acestor ținuturi și văzând durerile și neajunsurile acestui popor, află și adevăratele măsuri cari trebuiesc luate de urgență pentru salvarea producției de aur din aceste regiuni. Acest bărbat de stat a fost *domnul General Averescu* și mulțumită d-sale s'au luat următoarele măsuri din partea guvernului.

1. S'a ordonat validarea din oficiu a tuturor drepturilor miniere cerute de românii minierii din Munții Apuseni prin inspectoratele din Zlatna și Baia Mare.

2. S'a ordonat ca prețul aurului să fie stabilit la valoarea mondială și să fie plătit din partea statului respective a Băncii Naționale regulat și fără trăgăneli și scăderi.

3. În fine, a treia măsură luată de guvern în baza experiențelor culese la fața locului este că ministerul Industriei și Comerțului va furniza pe prețuri reduse exploabilile necesare până când aceasta chestiune nu va putea fi soluționată în mod definitiv.

Din aceste măsuri practice luate de guvernul actual se poate vedea imediat în ce constau neajunsurile producției de aur și cum s'ar putea îmbunătăți situația, mizeria minerilor din Munți Apuseni!

Prin validarea din oficiu a drepturilor miniere cerute de românii din regiunea minieră a Zlatnei și Baia Mare se îndreaptă o serie de formalități a legii minelor, cari formalități pentru micii proprietari de șurfuri ar fi avut trista menire a le face imposibilă validarea drepturilor miniere și ar fi cauzat ruina totală și definitivă a bieților minierii români din Munții Apuseni.

Până când legea minelor nu va fi modificată și întregită cu acele dispozițiuni prin cari vom putea să păstrăm matrimoniul românesc și pe terenul minier și până când nu se va putea întocmi un regulament al legii minelor potrivit cu trebuințele și interesele noastre românești, până atunci măsurile provizorii luate de guvern pentru salvarea minelor de aur din Munții Apuseni are o deosebită importanță.

POMFILIU CIOBANU

Scrisori din Budapesta

— Deputați germani în Ungaria. —

Ungaria, în cursul timpurilor, a ajuns satelitul aspirațiilor germane, cari, după înfrângerea suferită în războiu, au rămas paralizate. În timpul din urmă, însă, întâmpinăm noi indicii, că germanii revin la concepția lor predilectă, care e hegemonia în Europa centrală, deși deocamdată se observă mai mult anumite considerente economice.

Săptămâna trecută a sosit în Ungaria un grup de deputați germani. Acest lucru se întâmplă prima dată după război. Atât în Germania cât și în Ungaria, concepția Mittel-Europei preconizată de Neumann e cultivată în forma unei federații economice, cu distrugerea tuturor zăgăzurilor vamale.

„Societatea pentru Afacerile streine“ din Budapesta și-a luat sarcina să călăuzească și să informeze pe distinșii oaspeți germani asupra situației generale actuale a Ungariei și asupra rolului ce l-ar putea avea, ca factor important, în o nouă constelație din Europa centrală. S'au ținut o serie de conferințe din partea membrilor conducători ai susamintitei societăți. Dr. Gratz, fost ministru de externe, Berzeviczy Adalbert, președintele Academiei Ungare și alții au scos în evidență însemnătatea economică a traficului internațional de pe Dunăre. Actualul ministru I. Vass a declarat, apoi, că legăturile seculare nu se distrug așa de ușor, ca granițele țărilor...

Pe de altă parte, generalul german von Höscher, deputatul Barth, profesor universitar au făcut unele comunicări presei, spunând că Germania proiectează săparea unui canal, care va lega Dunărea cu Rinul. Prin aceasta se vor deschide noi debușuri pentru produsele ungare și se va intensifica traficul comercial dintre cele două state. Germania intrând în Liga Națiunilor, — spun soliile germanilor, — va susține cu căldură cauza Ungariei, mai ales pe terenul doleanțelor minoritare, unde ungerii duc o luptă atât de grea.

„Societatea pentru Afacerile străine“ nu a uitat să distribue lucrări de propagandă emisarilor germani, mai ales broșura „Die Tragödie Ungars“ a făcut o profundă impresie, broșură ce a apărut în ediția Societății naționale ungare (Magyar Nemzeti Szövetség) organizație irententisă, mai serioasă și mai documentată, decât aceia a ebredistilor

Deputații germani s'au interesat viu și de soarta culturală și de viața națională a consăngenilor lor germani, vechi coloniști pe plaiurile ungare. Au descins în câteva sate nemțești din apropierea Budapestei conduși de fostul ministru al minorităților Bleyer, președintele Uniunii culturale germane din Ungaria. S'a accentuat faptul că acești coloniști și-au păstrat intactă individualitatea națională germană, deși se găsesc în imediata apropiere a capitalei ungare de 200 de ani. Reprezentanții maghiari au subliniat cu emfază faptul că tradiționala toleranță maghiară a rezolvit în mod ideal problema dificilă minorităților.

În armonia frățească s'a amestecat însă și o notă disonantă. Fostul ministru al minorităților, Bleyer, a rostit un discurs în comuna germană Töök-Balint, exprimându-și dorința ca doleanțele juste culturale și naționale ale germanilor din Ungaria în viitor vor fi satisfăcute. Presa naționalistă, în frunte cu „Budapesti Hirlap“ cere socoteală lui Bleyer pentru ieșirea nemotivată contra politicei ungare față de minorități. Profesorul Bleyer, într'adevăr se străduise să se achite în mod cinstit de obligațiunile ce și-a luat asupra sa ca ministru al minorităților și în anul 1920 introdusese limba germană de predare în școlile confesionale primare germane din Ungaria. Urgia șovinismului maghiar l-a măturat, după ce jucase un rol de misionar tragicomic de câteva luni.

Se poate constata însă un lucru cert, anume, că Ungaria, mai ales după alipirea Austriei la Germania, va ajunge în dependență și mai evidentă față de tendințele imperialiste germane. În primul rând i se va distruge individualitatea economică și în manifestațiile ei culturale i se va infige pecetea civilizației teutonice. Restul va fi aranjat de diplomație...

M. B. RUCĂREANU

Documente de patologie din timpul războiului

Întâmplarea a voit să răsfoiesc un teanc de reviste și ziare ungurești din timpul războiului. Mărturisesc, puține lecturi mi s'au părut mai interesante, decât aceste oglindiri infidele și censurate ale evenimentelor din trecutul apropiat.

Am recitit atât fudulele comunicate Höfer, cât și scrisul ziariștilor și scriitorilor de frunte unguri.

Și, la un moment dat mi s'a părut, că citesc proza unor smintiți, a unor nebuni furioși și primejdioși, cari ar fi trebuit legați și puși în cămașă de forță, la dispoziția psihiatrilor.

Exagerăm? Se poate. Fără vorbă multă, vom lăsa pe cititor să judece singur proza ce-au scris-o cei mai de seamă scriitori unguri, cu prilejul izbucnirii războiului italo-maghiar.

Să urmeze deci dovezile:

„Nici când nu am uitat, că Italia este țara machivelismului, a politicei imorale, a avariției inconștientă de datorii, a infamiilor clandestine, a bestialității capabilă de orice perfidie și crimă, a trădării și a călcării de cuvânt. În timpul Renaissance ului, istoria Italiei este istoria asasinatelor, a otrăvirilor, a călcărilor de jurământ, a răzbunărilor ex-cutate cu cruzime rară, a tâlhăriilor strigătoare la cer. Stăpânul casei primește cu zâmbet blajin oaspele invitat și îi dă să bea din pocal de aur vin otrăvit, sau îl străpunge dela spate. Fratele, prietenul, consărat cu dușmanul, ca să atragă în cursă, să ucidă, pe prieten, pe frate. — Nicăiri nu sunt atâți cerșitori și vânători de bașiș, ca în Italia; nicăiri mai multe pășmuiri de monete și tâlhării de tot felul. Cauza este, în primul rând, starea de complectă incultură a poporului italian. 35 la sută din populație este analfabetă. Ignoranța acestor milioane de oameni este așa de mare, în ât în timpul epidemiilor, medicii abia pot fi apărați față de mulțimile cari se răscoală în contra lor. Cauza stărilor înapoiate a Italiei este însă nu numai ignoranța, ci și nivelul moral scăzut, lipsa simțului de datorie, la care se mai

adaugă, lipsa de seriozitate, inclinarea spre a fi patață, instabilitatea, lenea, neorânduiala și insensibilitatea morală.*)

Zoltan Ambrus

romancier, autorul mai multor zeci de volume,

* * *

„Destrăbălatul popor italian este o pitorească ceată de țigani. În peninsula lor asemănătoare cismei, câți italieni nu sunt cari în schimbul unui soldo ar jura bucuros de unasătăuna ori cu strâmbătate? Pentru câți există oare credința și onoarea? Poetul lor, D'Annunzip, la noi, magharii, ar fi un găinar, un mizerabil, un scârbos, o pușlama. La ei: principiul național e minciuna. Dorința fiecărui italian este a fi întreținutul femeilor, a înșela, a fățări prietenia și în acelaș timp, a ataca banditește.“**)

Andor Kozma

poet, autorul ciclului de poezii „Koboz kronikája“

* * *

„Filozofia lui Nietzsche și-a găsit cea mai perfectă personificare în Italia: pe Cezare Borgia. Nicăeri nu e mai popular Nietzsche, decât în Italia, care este azi — statul futurist. Marinetti a spus-o pe șleau: Le Gouvernement italien devenu futuriste! — Ce este futurismul? Apaș-ism intelectual. „Nous, Futuristes, qui, depuis deux ans, bravant les sifflets des podagres et des Paralytiques, glorifions l'amour du danger et de la violence“. — Futuristul e un copil senil, care vrea să strice, să brutalizeze și iubește pericolul. Vai de țara ajunsă pe mâinile futuriștilor; futuristul se bucură de războiu, de suferințele, de moartea deaproapelui. Intocmai ca copilul, care jupeale broasca, râzând. Dar spre deosebire de copil, apache-ul nu e dincoace, ci dincolo de morală. Simțul lui e tocit și valorile vieții îl enervează. — „Glorifions le militarisme, la Guerre, seule hygiene du monde et seule morale éducatrice“.

Altul e patriotismul maghiar! Ce modest e, ce cinstit, și cât de puțin e naționalist. Maghiarul își iubește pământul său milenar cu conservatism și nu mai vrea să cucerească dela nimeni. În războiul mondial, maghiarul este singurul popor, care și-a păstrat demnitatea. Ce calm nobil, ce înțelepciune maiestoasă față de furiosul englez, disperatul francez și dezechilibratul italian. De vreme ce popoare vechi devin apașe, maghiarul înțelege să fie cult și echilibrat sufletește, în acelaș timp. Ah, măreț popor maghiar: cât te iubesc, mai ales când mă gândesc la italieni. — Nu numai că suntem mai sănătoși, dar suntem și ca inteligență înaintea italienilor. Câtă murdărie este — chiar și la suprafață — în Italia! În cartea lui Lussana: Lettere di

*) R-vista „Nyugat“, anul VIII, pag. 681.

***) Az „Ujság“.

illiterati, găsim pildele unei mizerii intelectuale și morale, care în Ungaria nici că s'ar putea imagina. Vai, unde un histrion flecar ca D'Annunzio conduce! Un astfel de neam cu un astfel de un conducător ce pot valora? Putem noi considera armata italiană ca adversară, când știm că italienii nu's... bărbați?**)

Mihail Babits

cel mai mare poet în viață
al ungarilor. Traducătorul „Di-
vinei Comedii” în ungurește.

* * *

„Dzeule, Dzeule, Puternice, ascultă-mă!... Pârjolește Roma și Neapole și acopere Veneția cu negrul postav al doliului. Chinurile italienilor să fie adânci ca marea și amare ca ea. Flăcări să fișnească din văile blagoslovitei Apulia și brațele Tale, Doamne, să sape brazdele Morții în pământul Italiei care rodește azi fructe ca mierea de dulci... Usucă parfumată apă a Tibrului și golful dela Taranto să se prefacă într'o groapă adâncă și neagră, precum este gaura ochiului scos... Oprește pe Isus Christos să-și mai reverse mila sa peste ei. În grădinile lor frumoase, moartea să chefuiască și lipsește-l pe dânsii de iertarea păcatelor. Sfânta Maria să-și întoarcă privirea dela Catedrala din Firenze. caci e plină de vameși. Mânia Ta din gura Vesuviului să isbucnească, vărsând pietre vii de pucioasă. Florile din grădinile lor să se transforme în burueni și tainice boli să înflorească pe dealurile vițelor de vie. Prefă râul Arno într'o bae a sângelui lor închegat; plaiurile, ca valea Iosafatului să fie de sterpe și rană sângerândă să fie pământul lor în Avezzano, Palermo, Brindisi și pretutindeni; ascultă-mă, Tu, bunule Dumnezeu!

Ruga lor să fie fum ce recade la pământ. Să piară fii Milanului și Genovei, precum odinioară cei ai Sodomei și Gomorei, cari nu au păcătuit mai groaznic decât aceștia. Creerul lor să fie chinuit de dureri neînțelese și viermele desnădejdiei să le ciuruiască inima ca pe o zdreanță. Fă ca înțelepciunea învățătilor italieni să se transforme în tâmpenia animalelor puste. Celor, cari până acum au văzut, — ia-le vederea! Ia-le fluturii, parfumul florilor și paserile nîcîcînd să nu mai împodobească acel cer al lor, care nu mai poate fi și al Tău. Să nu-și mai înțeleagă graiul și, toate durerile maghiare, — ale lor să fie! Lăcuste să le invadeze grădinile. Târgurile lor să devină întruniri ale răsvrătitorilor cu negre gânduri. Furtuna Ta, Doamne, să le sfarme corăbiile în mii de bucăți și trimite-le foamete și ciumă! Pumnal și cursă să fie inima femeilor italiene și dulcele zâmbet al copilașilor lor să fie dușmanului dăruit.

Să ni-i dai pe mâna noastră, ca să le rupem acoperișurile și să le dărâmam casele.

*) „Nyugat”, anul VIII pag. 643.

Toți fugarii lor să fie prin arme uciși.
Să fim noi sbiciul Mâniei Tale“.*)

Ladislau Lakatos,
nuvelist. Din ciclul „Rugăciuni
cătrec Zebaot, Dumnezeuul Ar-
matelor și al Mâniei“.

* * *

„Dacă ar trebui să aleg felul de moarte pentru Sir Edward Grey, l-ași spânzura cu brutalitate și sânge rece. Cu o funie groasă i-ași lega un bolovan de piatră de picioare, ca să sfârșească mai repede. Apoi i-ași rostogoli cadavrul într'o pivniță adâncă și cu miros greu, ca pe un sac de făină. — Oamenilor războiului italian însă le-ași inventa alt fel de a muri. Cu cruzime studiată ași proceda ca broasca țestoasă când mănâncă peștele de viu: cu ghiare ascuțite ține pe loc victima și cu micii și ascuțiii dinți îi sfășie tacticos, carnea, dealungul șirii spinării...“**)

Hugo Veigelsberg („Ignotus„)
directorul revistei „Nyugat“

* * *

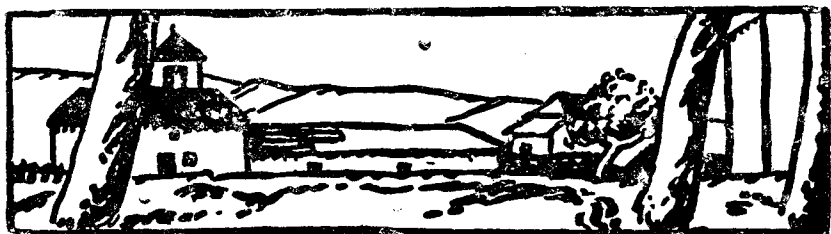
Citatele de mai sus vorbesc dela sine și dovedesc că, într'adevăr, există o patologie a războiului, o boală care, oricât de departe ar bubui tunurile, cuprinde pe intelectual, și pe omul de jos, de-opotrivă.

— O boală, destul de interesantă pentru a fi studiată de cititorul liniștit din vremile de pace!...

CORNELIU I. CODARCEA

*) „Az Ujság“, 23 Maiu, 1915.

**) „Világ“, 23 Maiu 1915.

Săptămâna politică

— Amânarea Parlamentului —

Presă opoziției discută actul amânării Parlamentului. Se fac fel de fel de supoziții și se aduc guvernului acuzațiuni de cele mai variate.

Se reproșează guvernului că a cerut Coroanei să uzeze, fără motive plausibile și valabil recunoscute, de o prevedere constituțională care conferă Suveranului dreptul personal de a proroga Parlamentul. Se citează cazuri speciale când exercițiul acestui drept suveran a fost justificat și se pune întrebarea ce anume motive au putut, în momentele de față, justifica luarea acestei măsuri.

Dar dacă opoziția, și în special opoziția național-țăranistă s'ar mulțumi cu aceste simple întrebări, care ar aștepta răspunsul guvernului, problema ar fi foarte simplă; căci nimic nu este mai simplu decât răspunsul în această chestiune.

Este în primul rând greșala legiuitorului, care a lăsat în Constituție ca dată a deschiderii Corpurilor legiuitoare, data de 15 Octombrie a vechiului stil, abandonat și la noi. Căci, la această dată corespunde campania agricolă este și în toată ei, se culeg viile se începe strânsul porumbului și se fac toate pregătirile în vederea începerii campaniei de export. Este natural ca în țara agricolă în care trăim, să se țină seamă, în primul rând, de interesele ei agricole și să se evite tot ce ar putea stânjeni sau întârzia aceste interese. Dar nu este numai atât.

Parlamentul are menirea de a cerceta și vota legile de interes obștesc prezentate lui de către guvern. El nu este un bălcu unde se pun la cale târgurile și se debitează palavrele și discuțiile sterile și neserioase pe care ne-am obișnuit să le auzim de vre-o câțiva ani încoace. În sensul acesta, guvernul înțelege să se prezinte înaintea Parlamentului cu un complex de legi, necesare și utile, a căror alcătuire cere un timp mai îndelungat. Deci, în loc de a deschide Parlamentul la 15 Octombrie și a plăti, fără nici un folos pentru țară, câte

500 lei pe zi deputaților și senatorilor care ar face un simplu act de prezență la Cameră sau la Senat, — guvernul a înțeles să ceară Suveranului prorogarea, pe timp de o lună, a corpurilor legiuitoare. Iată adevărul.

Opoziția însă, dornică de a reîncepe cu o zi mai de vreme vicleimul ei obișnuit din Dealul Mitropoliei, este nemulțumită. Partidul național-țărănesc, al acelor care cu o frățiască presimțire au inaugurat celebrele ședințe cu tiribombe, gaze asfixiante și mioriăituri de acum câțiva ani, nu admite prorogarea, pe care o consideră o flagrantă frustrare a sfintelor sale drepturi de a se da de-a tumba în Parlamentul țării.

Și nemulțumirea național-țărăniștilor, izvorită din motivele pe care le știm, — îmbracă aspecte tot atâta de ridicole.

Ziarele din strada Sărindar protestează unanim contra acestul „atingeri a instituțiilor noastre fundamentale“. Ziarele dlor Maniu, Lupu și Mihalache, cari nu găseau termeni destul de energici ca să califice neconstituționalitatea actualei constituțiuni, — pe care, nu odată, au declarat că nu o recunosc, se vaetă acuma că această constituție este violată și cer, cu litere compacte, — respectarea ei!

Respectarea constituției! Domnii Iuliu Maniu și Mihalache sunt într'adevăr cei din urmă cari au, în această țară, în care se petrec — o recunoaștem — multe anomalii și năzbătii, să vorbească în numele unei constituțiuni pe care au batjocorit-o și negat-o ani de-a rândul.

Dar dacă suspinele jalnice ale opoziției național-țărăniștilor nu pot să înduioșeze pe nimeni, — văcărelele cu accente de civică revoltă ale blumenfelzilor și honigmanilor cari au sărit să împiedece — „diminuarea regimului parlamentar“, nu pot produce decât desgust. Și nerăbdarea acestor cetățeni conștienți, prăpădiți de dragul prestigiului nostru constituțional, jignit prin actul Suveranului (hotărât fără consultarea lor) — va apărea cu atât mai caraghioasă, atunci, când la deschiderea Parlamentului, una din legile mult așteptate, aceia a presei va fi prezentată Corpurilor legiuitoare spre votare.

Se vor putea convinge atunci domnii din strada Sărindar și patronii lor din țară și de peste granițe, că guvernul poartă, mai bine decât oricine, grija prestigiului acestei țări.

Amânarea cu o lună a deschiderei Corpurilor legiuitoare nu este deci decât o magnanimă păsuire pentru acești domni.

J. PALEOLOGIU

Săptămâna Literară

Romanul fotografie artistică

**Tragedia unui tragodist. Nibelungii și Gudouna în românește.
Programul teatrului Național din Craiova**

Citiam mai dăunăzi „Vadul hoșilor“, romanul d-lui Vasile Savel, și mă întrebam ce-i lipsește. Cartea e antrenantă; se citește dintr'o singură sorbire; iar câteodată e și bine scrisă. Dar înafară de unele neglijențe și inconsecvențe de stil, peste cari se trece cu ușurință, e acolo ceva care te împiedecă să și admiri ceea ce urmărești cu atâta interes.

Mă lămurește acum d. Al. A. Philippide într'un articol despre romanul românesc, publicat în numărul de pe Septembrie al „Vieții Românești“.

Ajunși prin „salturi și tumbe“ după mai puțin de o sută de ani de evoluție literară cultă, la o perioadă de stabilizare în literatură, ne trebuia romanul și îl avem. Dar, în pragul acestei activități ne-am poticnit în redarea fidelă a realității. Romanului românesc, spune d. Philippide, îi lipsește simbolul, și nu simbolul făcut ci acela care se desprinde din realitate și dă trăinicie acesteia. Romanul românesc, continuă dsa, suferă de prea multă artă, în înțelesul de făcut, de non-firesc, de procedeu. În tot ce se produce la noi în genul roman e „rusism, proustism, ciobănișm, estetism“, dar nu e romanul frântură de etern și durabil. „Procedeu“ a dus la romanul fotografie artistică sau tinde spre el, pecetluind epoca maturității noastre literare cu o producție interesantă, dar fără prea multă valoare intrinsecă.

Observațiile d-lui Philippide sunt perfect juste. Ar mai fi doară de adăugat că, robii procedului, romanul românesc scapă omenescul și de aici acea lipsă a simbolului durabil în tot ceea ce se încearcă acum la noi ca roman.

Revenind la romanul dlui Vasile Savel, înțelegem de ce nu-l

putem admira. „Vadul haților“ e o interesantă succesiune de tablouri, pasionante chiar, dar totul acolo se petrece ca la cinematograful; interesul ține cât durează desfășurarea filmului. Indată ce imaginea a dispărut, dispare și interesul. Admirația nu mai are unde se produce. Fotografia artistică!

Și constatarea dlui Philippide nu se aplică numai la opera dlui Vasile Savel. Înaintea d-sale au căzut alții făcând numai fotografie (Ridulescu-Nger, Vasile Pop, Radu Cosmin, Victor Eftimiu) iar deodată cu dsa aproape toată noastră în roman, cade sau se menține numai prin talentul autorului, nu și prin lipsa sau existența concepției durabile. Nici romanul dlui Rebreanu nu scapă întreg de această lege. Vorbim deunăzi de „Ion“ cu o doamnă foarte bine pregătită a discuta literatură și am fost dureros isbit de ceace ce se reținea din toată opera celui mai mare romancier contemporan al nostru. Doamna era de prin partea locului, de pe la Bistrița, pe unde se petrece acțiunea romanului, și era foarte încântată descoperind în opera dlui Rebreanu locuri și obiceiuri cunoscute. Atât. Simbolul etern al vieții cuprinsă ocolo trecea neobservat și aceasta credem nu din vina doamnei, ci fiindcă simbolul era prea slab față de fotografia artistică a realității cunoscute.

Desigur că discuția a trebuit să rămână aici. Doamna despre care vorbim nu citise „Pădurea Spânzuraților“, mai adânc omenească și mai puțin fotografie artistică. În romanul românesc, acest al doilea roman al dlui Rebreanu este singurul care face excepția, îmbrățișând eternul omenesc, dincolo de poșghița de realitate, cuprinsă îndeobște în șarja de moravuri sau în descriția fidelă a vieții românești.

Greșeala în care stăm nu este a romancierilor. O ciudată concepție critico-didactică ni-a cerut neconținut până acum să dăm mai mult românesc în literatură, și tot căutând românescul am neglijat fondul necesar oricărei producții literare durabile. Astfel, corectând mereu concepția noastră literară, am ajuns de la influența directă a românului străin, de obicei francez, la romanul șarjă sau la romanul fotografie a obiceiurilor și decorului vieții românești, și am rămas aici. Ori romanul românesc va începe să existe realmente abia atunci când va începe de la omenesc spre românesc, când în cea ce poate să dea societatea noastră vom căute eternul și durabilul simbol, pe care cu drept cuvânt nu-l găsește astăzi d. Philippide în ceea ce avem ca român.

S-ar părea că e o farsă, dar nu e. Ultima operă a d-lui Victor Eftimiu, „Glaful“, a fost respinsă de comitetul de lectură al Teatrului Național din București. Nu e o farsă, desigur, dar ceva neobișnuit este. „Marele dramaturg“, care poruncește direcția primei noastre scene a fost respins. E de necrezut. Ce să se fi întâmplat? Parcă același comitet îi primise în repertoriu și gargara sălcie a lui Oedip în românește sau necuviința imbecilă a legendei de la Argeș? E mai proastă „Glaful“ decât celelalte „opere“ ale celebrului reclamagiu dramatic? Nu credem. D. Eftimiu nu poate scrie mai prost. Atunci? O fi mai cuminte comitetul de lectură. E însă greu de presupus și pentru motive lesne de înțeles.

Ceeace poate fi verosimil este că cerberii literaturii dramatice românești au citit piesa Eftimului și au respins-o, iar pe celelalte nu le-au citit și astfel s'au strecurat în repertoriul Naționalului.

Oricum, evenimentul merită a fi reținut, pentru că el marchează o eră nouă în teatrul românesc.

* * *

D. V. A. Trifu publică în traducere românească cele două frumoase epoei ale poporului german „Nibelungii“ și „Gudruna“. E o faptă bună, care merită toată lauda. Traducerea dlui Trifu pune la îndemâna tuturor aceste prețioase perle ale literaturii universale. Făcute într-o limbă curgătoare, curată ea se citește cu plăcere și interes, cum nu se poate citi decât de puțin în original.

Sguduitorarea epoei a Nibelungilor, pe care mulți n'o știu decât din auzite, iar alții numai din înscenările de cinematograf, va putea fi urmărită cu interes și plăcere din cărțuia dlui Trifu mai puțin cunoscută, legenda suferințelor Gudrunei, tradusă în românește face imense servicii culturii noastre generale.

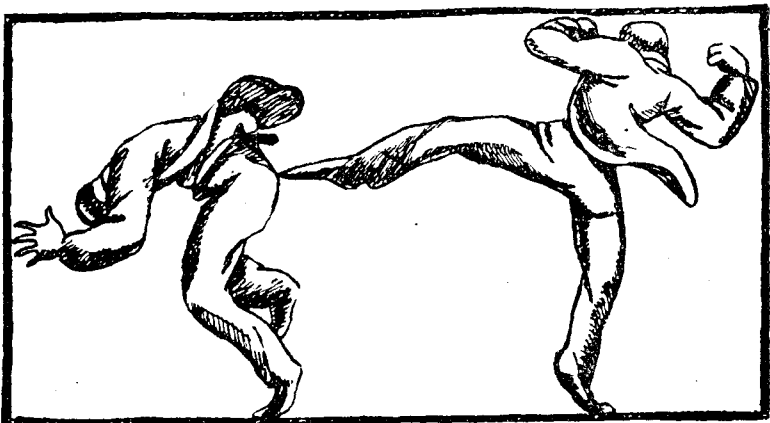
* * *

Ni-am exprimat de atâtea ori admirația noastră pentru tipăriturile ce ne viu dela Craiova. E acolo o preocupare de bun gust, care cu greu o aflăm aiurea în tot ceea ce se tipărește la noi.

Iată o nouă dovadă în programul Teatrului Național din Capitala Banilor, care ne sosește la redacție. În locul hârtiței împăturite, care îți servește paza decoltată a actrițelor și mutra blazată a actorilor, direcția acestui teatru publică în fiecare an un volum elegant, mustind de gânduri bune și frumoase. Distribuția pieselor se atașează între filele cu valoroase studii la fiecare premieră, dar alături de foaia care face și ea un serviciu util, spectatorul are cu ce-și întrebuința vremea inteligent, în lungile treceri dela un act la altul.

În volumul acestei stagiuni cercetează problema teatrului sub diferitele ei aspecte, un Simion Mehedinți, un Rădulescu Mătru. Emanuil Bucuța, care veșnic inițiator, vorbește de teatrul trebuitor românilor de peste Dunăre, din valea Timocului. Alături de aceștia mai semnează valoroase pagini, Lucian Blaga, Gr. Tăușan, Tudor Vianu, Al. Marcu, Perpesicius, Ion Dragu, Victor Rădan, Ion Pas, Făgețel și sufletul acestei publicațiuni, directorul Teatrului Național craiovean, d. Ion Dăngorozi.

D. I. CUCU

INSEMNĂRI

Intrunirile secțiilor „Astrei”. Am înregistrat de mai multe ori la acest loc activitatea vrednică de toată lauda, dezvoltată de secția medicală a „Astrei”. În scurt timp această secție a tipărit o mulțime de broșuri pe înțelesul poporului, organizând conferințe, cari, poate, se vor relua în curând. Activitatea celorlalte secții e mai mult ori mai puțin intensivă, cea-ce nu ne miră, cunoscute fiind greutățile începutului.

Avem însă motive de-a fi cât se poate de optimiști pentru viitor. În fiecare lună va avea loc o întrunire a tuturor secțiilor literare științifice, la cari, membrii secțiilor vor face comunicări din domeniul literaturii, artei, istoriei și științei. În programul primei întruniri, dela 15 Octombrie, găsim interesante comunicări despre scrierile lui Bolintineanu cu privire la Macedonia, și despre o descriere din 1841 a Basarabiei.

Conferințele dela Universitate au avut totdeauna un auditor numeros, cea-ce, servește spre laudă publicului clujean. E o tradiție care, nu ne îndoiim, se va urma și față de întrunirile științifice-literare ale „Astrei”.

Nepregătirea guvernului. „Viitorul” crede că dacă și-a tamponat maxilarele, noi nu-i vedem dinții ascuțiți. Se repede să muște, dar o prudență suspectă îi ține gura încleștată. Ca niște mușcăături cu dinți tamponați apar articolele de fond și de pagina III — în care, face ce face, și se „dă” la guvernul actual.

Astfel într'unul din ultimele numere ne vorbește de nepregătirea guvernului. O acuzare răsleață, cași cum ar fi vorba de o industrie a pașapoartelor în care guvernul acesta este într'adevăr de o ignoranță, cum se zice, crasă. Dar din primele rânduri observi că nu e vorba de pașapoarte, ci

de nepregătirea guvernului pur și simplu, „Viitorul“ *extrage* aceasta nepregătire din faptul prorogării Parlamentului. „Amânarea începerii lucrărilor Parlamentului pentru o lună de zile, fără alt motiv decât nepregătirea și neactivitatea guvernului, va produce de sigur o impresiune penibilă în opinia publică“. La atât se reduce inteligența interpretativă a „Viitorului“.

Cum să nu se revolte poporul liberal de atâta nepregătire? Inactiv și nepregătit, guvernul, dintr'o trăsnaie inexplicabilă, în jurul unei mese verzi s'a declarat nepregătit și a răvnit la o lună de concediu pentru a se pregăti. După aceea, președintele guvernului s'a dus la Rege, i-a spus că e nepregătit, a făgăduit că va fi activ și i-a cerut 30 de zile de pregătire. Regele, firește, bun cum este față de toată lumea, a luat și fără nici un motiv, a îngăduit zilele de pregătire.

Există o sancta simplicitas. Simplitatea „Viitorului“ nici nu e sancta, nici nu e simplă. E compusă din mici răutăți impotente, pe care le lansează doar-doar va amăgi pe cineva. Fiindcă dacă ar fi altfel, ar căuta și ar găsi *motivul* de prorogare, și dacă ar fi organ mai mult al patriei, decât al cetățuelor financiare ale liberalilor, s'ar bucura de acest termen de „odihnă“ aparentă, în care se realizează din dovedita pregătire a guvernului, lucruri mari și incontestabil mai folositoare țării decât o afacere oarecare.

† Savantul Victor Babeș. Bacteriologul Babeș nu este un nume aparținând neamului românesc. Ori unde pe pământ se face știință, oriunde geniu, inimă, sufletul omului s'a concentrat în luptă cu vrăjmașii mari și mici ai umanității, acolo există alături de cei mai mari binefăcători ai ei și marele savant român, Victor Babeș. Cele peste 400 de volume de știință, în care se

cuprind observațiile, străduințele, rezultatele și — de aici încolo și perspectivele bacterologiei experimentaliste — dau o idee despre ceia ce a fost acest mare român în domeniul științei. Coleg de muncă al atâtor sarvanți mondiali, — e suficient să amintim pe Koch, Virchow, Pasteur, — doctorul Babeș ar fi putut rămâne, ca de pildă Mecinikov în orice capitală a lumii, uitând în tocul necurmat al cugătării și experiențelor sale că este român, că există o Românie, ieri mică, astăzi mare, față de care s'a simțit fiu bun, aducător de glorie și de prestigiu. Dar a preferit să vină în mijlocul poporului său și în aceasta lumină, ilustrul nostru mort ne este și mai scump.

Noi nu avem un Panteon în care să se odihnească rămășițele trupești ale oamenilor noștrii glorioși. Dar avem o istorie în care nici cea mai haină minte nu va descoperi o pagină de umilință și rușine. Ea este povestirea isprăvitor aproape de legendă a făuritorilor României. Printre acești făuritori, plasăm ca mândrie și pe acest fiu al românismului. Căci dacă o țară și un popor trăesc prin atâtea feluri de forțe, nu poate fi neglijată forța factorului intelectual. Reprezentant al inteligenței românești în perspectivă eternității este și doctorul Victor Babeș.

Ziarele publică amănunte despre prodigioasa lui putere de muncă, despre necurmata voință de a descoperi adevărurile ascunse ale științei, de a le lumina și a le propaga. Va trebui scrisă o povestire pe înțelesul tuturor despre acest ilustru român, răspândind numele lui în cele 4 părți ale Țării Românești. Personalitatea lui din toate punctele de vedere e fermecătoare și fie care zi din viețuirea lui pe pământ — dacă s'ar putea reconstitui — va fi un spectacol de învâ-

țăminte profund obligatorii. Cunoașterea acestei vieți trebuie adâncită și lărgită în mijlocul poporului român, ca să aibă de ce se mândri și să aibă icoane reale în fața cărui să se închine. Când cultul eroilor noștrii va fi o simțire și o necesitate de inimă la toți românii, eroul neamului românesc în domeniul științei pure, Victor Babeș, va plana într-o nestinsă imagine, deasupra capetelor noastre și ale generațiilor viitoare.

Sovietele și tratatul italo-român.
E cunoscută campania pornită de ziarele fuzioniste, inclusiv cele anumite, împotriva guvernului pe tema tratatului italo-român. S'a afirmat că tratatul e păgubitor atât intereselor economice ale țării, cât și mai ales celor politice. Guvernului i-s'a adus grava învinuire că a tradat Basarabia. Se vorbea de o campanie violentă, în parlament, iar d. Maniu, s'a pregătit, acum a nouăzeci și noua oră, pentru „preluarea puterii“. E fapt, că în rândurile comitetului de o sută după iscălirea tratatului se putea observa o mișcare vie și fețe zămbitoare,

Dar, s'au risipit toate, ca fumul. D. Maniu, și-a redus activitatea la desăvârșirea fuziunii, amânând mult dorita „preluare“ până la timpuri mai bune.

Ce se întâmplase, adică? A doua zi după publicarea scrisorilor dintre dd. Mussolini și Averescu, guvernul sovietic a lansat în toate părțile, și încă, prin telegrafia fără fir, proteste vehemente împotriva infidelității Italiei. Oficialitatea sovietică a pătruns înțelesul acestor scrisori mai bine ca oficialitatea partidelor de opoziție, citind, mai ales din scrisoarea lui Mussolini cea-ce cuprindea într'adevăr, adică, angajamentul formal de-a ratifica tratatul privitor la Basarabia. S'a dat apoi și un comunicat oficial, prin care sovietele desaproabă tratatul italo-român,

și mai ales, scrisoarea lui Mussolini. Pe toate căile Rusia își exprimă nemulțumirea, amenințând chiar cu tragerea consecințelor. E vorbă chiar și de rechemarea ambasadorului rus dela Roma.

Tăria morală de-a înregistra aceste știri ziarele opoziționiste nu o au. S'ar răsturna atunci, și în coloanele lor, opera de răsturnare a guvernului care a făcut pactul cu Italia. Iși ascund numai capul în nisip, și, poate, bine fac. Iar d. Maniu, până una alta, se retrage în cetățuia dela Bădăcini.

Pacea dela Gheorgheni. Congresul din acest an al partidului maghar a decurs în cea mai deplină liniște, conform programului stabilit de mai înainte.

D. Gheorghe Bethlen, a fost reales președinte al partidului maghiar și, s'a dat loc în comitetul de conducere și d-lui Nicolae Krenner, fruntașul celor „nemulțumiți“. Această alegere — precum și a încă 3—4 prieteni politici ai d-lui Krenner — a făcut ca „nemulțumirile“ așa zișilor democrați disidenți să dispară ca prin farmec... E, o crudă desiluzie aceasta, pentru cei cari, induși în eroare de presa „democrată“, credeau că la Gheorgheni se va da o hotărâtoare luptă între imensa mulțime a țăranilor unguri și între „oligarhi“.

Dar politica unгурilor din Ardeal nu se orientează după cuvinte fictive și uzate, ca „democrație“ și „oligarhie“, ci lucrează pentru interesele naționale maghiare, în cadrele Țării românești.

Această puternică minoritate, spre deosebire unii „frunțași“ români, este mai întâi de toate, naționalistă. Acestui naționalism — de care nu ne temem — va trebui să-i opunem un alt naționalism, românesc. La nici un caz, însă vorbe goale, sau arii din fașnetă „prințipurilor“ dela Alba Iulia.